„RADOMER-KIELCER LEBEN“ № 33 (121) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem“ יאָהרגאַנג דריטער פרייז 25 גראָשען

ראדאמער-קעלצער לעבען

הייגט 10 זייטען.

אונזער פריינד
יוסיל האמערשטיין מיט פרוי
צו דער חתונה פון זייער טאָכטער
עווא האַמערשטיין
מיט ה'
לעאָן גאָלדהאַמער
וואונשען מיר די עלטערען פיל נחת
און דעם יונגען פּאָרל אַ גליקליך
צופריעדען לעבען.
בערקע האנצבערג
מיט פרוי און קינדער.

13 go sierpnia 1926 roku ◆◆ פאר'ן אינהאַלט אין טעקסט פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך ◆◆ ראדאם פרייטאג ג' אלול ת"ר"פ"ו

צו אונזערע ג. אבאנענטען!

מיר ווענדען זיך צו אייך מיט דער בקשה, איהר זאָלט העלפען ער־לעדיגען דעם חודש'ליכען בעטרעף פון אונזער צייטונג און נישט לאָזען געהן אומזיסט דעם אינקאַסענט אהנצעהליגע מאהל. מיר וואָלטען, ווי שטענ־דיג אויך דאס איצטיגע מאהל, נישט געווענדעט זיך צו אייך, עס געהט אָבער שוין איבער דער מאָס. און דער אינקאַסענט ווערט פשוט מיעד, לויפענדיג איבער די שוועלען און פיל אבאָנענטען איז דאס נישט, וואס אַ מענש בראַכט די פיס און דרייסט שיך. מיר בעטען דאס צו נעמען אין אכט.

מיר גלויבען דאס די ג. אבאנענטען און לעזער ווייסען ווי געהעריג אָבצושאַצען די פערדינסטען פון אונזער צייטונג, וועלכע זי האט זיך ער־ווארבען אין משך פון איהר עקזיסטענץ, נישט קוקענדיג דערויף, וואס איהר ערשיינען איז פערבינדען מיט אונגעהויערע אנשטרענגונגען, וועלכע האבען זיך אבער לעצטענס פערדאפעלט צוליב דער שלעכטער און פאטאלער מאטעריע־לער לאגע. ס'האלט שוין פשוט דערביי, וואס זיגט א געוויסע צייט ערשיינט אונזער צייטונג ביי דעפיציטען, וועלכע שטעלען איהר ווייטערדיגע עקזיסטענץ אונטער א פראגע־צייכען. די הויפט־סבה פון דער דאזיגער געשאפענער לאגע איז, וואס די אבאנענטען צאָהלען זיך דעם אַבאָנאַמענט'ס־אבצאָהל און דערנאך שלעפען זיי אויף ס'ניי אָב אהן א סוף. דער אינקא־סענט האלט אין איין לויפען און דער מצב פון דער צייטונג ווערט בעדראהט פון וואָך צו־וואָך.

מיר ווענדען זיך דעריבער צו די ג. אַבאָנענטען, זיי זאָלען ערלעדיגען די אַלטע, ווי די נייע חובות ס'איז נאָר איין זלאָטי אַ חודש בעסער געזאָגט 25 גראָשען א וואָך און מיט דער רעגולערער צאָהלונג פון אזא קליינער, ווייניג בעדייטענדער סומע, קאן מען מיטהעלפען אין דער עקזיס־טענץ פון א אייגענער יודישע וואכען־צייטונג, וועלכע איז ממש א נייטהווענ־דיגקייט פאר די אַלגעמיינע לאָקאַלע אידישע אינטערעסען, וואס קענען נאָר מיט דער הילף פון א אייגענעם יודישען ארגאן ווערען געלעזען און ארויס־גערופען ווערען צום לעבען.

די ג. אבאנענטען דארפען געדענקען, אַז אונזער צייטונג ווערט נישט דורך קיינעם סובסידירט און פון קאַפּיטאַליסטען נישט פינאנסירט, נאר איז דער עיקר אנגעוויזען אויף די חודשליכע צאהלונגען פון די אבאנענטען. דערפאַר קאנען מיר נישט אויסצען האבען און דאס אויפהאלטען אונז מיט די צאָהלונגען ווירקט פאראַליזירענדיג אויף דער עקזיסטענץ פון אונזער צייטונג. מיר בעטען דעריבער אונזערע ג. אבאנענטען וואס פריהער צו ערלע־דיגען דעם אבאָנאַמענט'ס־אָבצאָל און נישט פערורזאכען, אַז אַ אייגענע יודישע צייטונג, וועלכע איז ערווארבען געוואָרען נאך אַזוי פיל אַפּפערוויליגקייט און אונגעוועהנליכע אנשטרענגונגען זאל ברויכען אויפהערען צו עקזיסטירען און זיך ענדליך מוזען ליקווידירען.

צאָהלט רעגוליער דעם חודש־בעטרעף פון אונזער צייטונג

און לאָזט נישט לויפען אָהן אויפהער דעם אינקאסענט!

רעדאקציע און אדמיניסטראציע

„ראדאמער־קעלצער לעבען“.

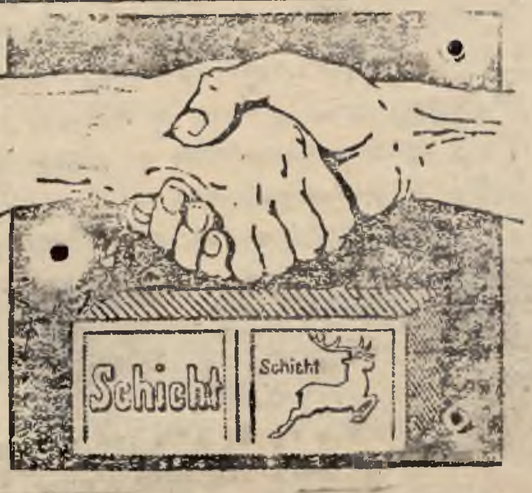

N i e r o z ł ą c z n e

znaki ochronne JELEŃ i SCHICHT są najlepszą gwarancją dobroci i czystości mydła. Kto dba o bieliznę i o ręce, kto pragnie oszczędzić sobie trudu,

niech nie pozwala wmówić sobie, że inne m y d ł a są równie dobre niech żąda tylko najlepszego

mydła JELEŃ SCHICHT.

טעאַטער „ראזמאיטאשטשי“ טעאַטער

גאַסט־אָלען פון די פעראייניגטע טרופּע פון אידישען אַרטיסטען פעראיין אין ווארשע. ——— מיטן אַנטייל פרויען: זאַריצקאַ, שפילמאַן, מאַכאַ־ראָווסקאַ, פּעגאַל. מענער: פעלד, באָלבּרסקי, מאַכאַראָווסקי, גוטמאַן שיינער.

שבת דעם 14־טען ד. ח.

פרעמיערע! ☞ פרעמיערע!

ווערט געשפילט דער גרויסער שלאַגער, וו לכער איז געשפּילט געוואָרען מיט'ן גרעסטען ערפאָלג אין קאַמינסקי'ס טעאַטער אין ווארשאַ.

דער יודישער פונק.

אין 5 אקטען מיט 15 נומערען געזאַנג.

זונטאָג דעם 15־טען ד. ח.

פון 80 גר. ביז 2.50 ווערט געשפּילט צום 5 טען מאָל די הערליכע אויסשטאַטונג'ס אָפּערעטע

די קאווקאזער ליבע

בעמערקונג: זונטאָג ווערט צוגעגעבען א'מוזיקט צו יעדען בילעט דער בעליב־טער דועט „יאַשטשיק“ וואס ווערט געזונגען צוזאמען מיטן פובליקום.

א כ ט ו נ ג ק ע ל ץ!

היינט פרייטאג די לעצטע פאָרשטעלונג. ס'ווערט געשפּילט ווערען די העכסט־קאָמישע אָפּערעטע,

וואס איז געשפילט געוואָרען אויף אַלע טעאַטערס ביהנעס.

שא, שא, די מיהמע גייהט

„האַללאַ טשאַטשקאַ“

סופלער: לאָקס. געשעפט'ס־פיהרער: לייכטער.

צי האט דער „דזשאינט“ נישט געדענקט, אדער ראדאם האט פערגעסען?

דער „דזשאָינט“ — דירעקטאָר, ה׳ בערנארד קאהאַן, האָט אין אַ אינטערוויו מיט אַ זשורנאליסט ערקלערט, אַז דאָס פוילישע יודענטהום האט שוין בעקומען דריטהאלבען מיליאָן דאָלאר פון די אַמעריקאַנער געלדער. דריטהאַלבען מיליאָן דאָלאַר, איז בלי ספק אַ קאָלאָסאַלער ציפער, און אַ אונגעהוירער פינאנסיעלער פערספעקטיוו פון גרויסער בעדייטונג.

אויף די יעניגע יודישע שטעדט און שטעדטלעך, וועלכע האָבען די זכיה געהאָט די פריהערסטע צו גענוסען פון די ערשטע שפּראָצלונגען פונ׳ם 15 מיליאָנענדיגען דרייוו, וואָס אונזערע אָמעריקאַנער ברודער האָבען אינטערנענומען פאָר די חרוב־געוואָרענע יודישע קבוצים אין אייראָפּא — איז בעשטימט געקומען א אויפריכטעניש. מיר ווילען אין דעם פאל נישט נאָכקאָנטראָלירען דאָס חלוקה סיסטעם פון „דזשאָינט“. לאָמיר אָננעמען, אז די אַלע שטעדט און שטעדטלעך אין פוילען האבען זיך ווירקליך גענייטיגט אין די אַמעריקאָנער דרייוו-געלדער. מיר ווילען נישט נעמען אויף זיך די ראָל פון א אינסטרוקטאָר און אָנווייזען, וועמען יאָ און וועמען נישט. וואָס אונז איז שווערליך צו בעגרייפען איז נאָר דאָס, פאַרוואָס איז אונזער שטאָדט ראָדאָם איננאָנצען פערגעסען געווארען.

פאַרוואָס ווייסען מיר נישט, צי איז ראדאָם, אָלס גרעסערער יודישער קיבוץ, אַריינגערעכענט געוואָרען אין דער רשימה צוגלייך מיט יענע יודישע קיבוצים, אין וועלכע דער „דזשאינט“ האָט באלד, בעת דער סאָמער התחלה ביי זיין פונאנדערטהיילען די דריטהאָלבען מיליאָן דאָלאר, גוט געדענקט.

ביז היינט הערען מיר נישט, אַז ראדאָם זאָל האָבען חאָטש איין דאָלאַר בעקומען פונ׳ם דריטהאלבען מיליאָנענדיגען דרייוו. און דאס טאָקע איז זעהר קשה, ווייל פון וואַנען ווייסט עס דער „דזשאָינט“, אז ראדאם און די אלע שטעטלעך, גרעסערע צי קלענערע, וואס געפונען זיך פון אַרום, זענען נישט ראוי אַריינגענומען צווערען צווישען די דרינגליכסטע און אין דער ערשטער רייה פון די נויטבעדערפטיגסטע.

מיר וואָלטען, אייגענטליך, וועלען וויסען וועמענס שולד, אָדער אויפגאַבע עס איז געווען, וואָס מ׳האָט אין ראַדאם לחלוטין פערגעסען ביים טיילען די פאַרציעס דאָלאַרען. ס׳געהט פשוט דערין, כדי פעסטצושטעלען, צי ווירקט באמת ביי דער חלוקה פון „דזשאָינט“ א געווישער סיסטעם פון פראָטעקציאָניזם און מ׳דארף בעת מעשה אונטערזאָגען, ארער איז דאס נישט א מאָהל די שולד פונ׳ם פערנאכלעסיגען ראדאָם אָליין, וואָס האָט גענצליך פערגעסען צו מאָהנען ביים „דזשאָינט“ א חלק פון די אַמעריקאָנער דרייוו־דאָלאַרען.

יוסט דאָס לעצטע וואָלט זיך אַרויסגעוויזען פאר דער אייגענטליכער סבה, וואָלט עס געווען ממש א סקאַנדאַליעזער פאָל פון אונזערע עסקנים און קהל׳שע פערזאָנען. דאָס וואָלט געווען דער קלאָ־ספער בעצווייז, אַז די גרויסע נויט צווישען די ראַדאָמער אָרימע יודישע סוחרים, האַנדוועַרקער און בעלי מלאכות, געהט זיי אָן ווי דער פאַראַיאָהריגער פראָסט; אַז מעהר ווי פילדערען און רעקלאָמירען זייער פּאָטענטירטער כלל־טהוערייַ אויפן חשבון פון דער גרויסער פאָלקס־נויט — זענען זיי נישט מסוגל.

דריטהאָלבען מיליאָן דאָלאָר האט מען פערטיילט, אויב אַזוי פרעגט זיך: וויפיעל האָט פון דעם שוין בעדאָרפט בעקומען ראדאָם און זיין אומגעגענד, וואָס בעשטעהט דאָס רוב פון רואינירטע און פעראָרימטע שטעטעלעך.

אונזערע פני און נעבעכדיגע פילאַנטראָפען זענען געוואָהנט מיט דער פּאָמפּע, מיט׳ן טאַראַראַם, מיט דער קולות וברקים׳דיגער פראָפּאגאנדע פאר רעטונג׳ס קאמיטעטען, פאר וועלכע ס׳זאָלען שטעהען קילאָמעטער־לאַנגע אַגאַנקעס מ י ט בלוט - בענאָסענע פון בישה, פנימ׳ער, וועלכע זאָלען שטעהען מיט תחנונים און געבראָכענעם מאַלך פאַרן אדון בפקדך, כדי מיט זייער עפענטליכער דעמאָנסטראַציע דורך גרויס מאַכען זיינע מעשים, איהם ריח־ען זיינע רחמנות׳דיגע געפיהלען... בריש גלי, די וועלט זאָל טאַקע זעהן, ווער זי בעלי רחמנות זענען...

אין דעריבער, דער היוצא ל.ו מזה? — ווי אזוי מען האָלט זיך אליין, אַזוי האַלטען אויך אנדערע. האָט „דזשאינט“ געגעבען פון דריטהאָלבען מיליאן דאלאר נאָר.. גאנצע.. גאנצע 500 דאלאָר אויף דער הילפס־אקציע פון ראדאמער רעטונג׳ס קאמיטעט, ווייל ווער האט דען געמאָהנט מעהר.

אָרגאַניזירען עפּעס אין דער שטיל, אויף א בעשיידענעם אופן און מיט א פּלאַנמעסיגען סיסטעם. און דער טיקער צו בעשאַפען קאָנסטרוקטיווע הילף כדי דערמיט אויפצושטעלען געפאַלענע, שטיצען און אַרויסרופען צו עקזיסטענץ הונדערטער און אפשר טויזענדטער געדריקטע, וועלכע קלאַמערען זיך נאָך ביי א ברעג פון זייער וואַקלדיגען באָדען, אָט דערצו איז אונזער געזעלשאַפטליכער שמן זית נאָך קנאַפּ צוגעוואָהנט. אויף אַרגאַניזירען א צווישען־פּאַרטייאישע, אָדער בעסער געזאָגט, א אויסער־פּאַרטייאישע קאָמיסיע, וואָס זאָל פאָהרען צום „דזשאינט“ און זיך בעמיהען מיט אַלע מעגליכסטע אופנים, אז ראדאָם זאָל אויך האָבען די זכיה אַריינגערעכענט צו ווערען צווישען אָט יענע שטעדט און שטעדטלעך פון דריטהאַלבען מיליאָנענדיגען דרייוו.

אנדריי סאָבאָל.

לך לך.

(נאָוועלע).

3) יודיש: ש. בענעט.

אין אָווענד האָב איך געדינגען אַ אָנפיהרער און בין אַרויסגעשווימען אויס׳ן ים. אויף די שיפען האָט געפלאָמט דאס פייער, די מוזיק האט געשפּילט. פאַר צוויי יאָהר בין איך געווען מיט מיין פרוי ביי דער אָזיערע פון הייליגען יאַן, האָט זי מיר דאמאלס דערצעהלט וועגען אַ אונזעהבאָרען האָגעל און וועגען דעם, אַז עס וועט קומען אַ מינוט, ווען דער דאָזיגער האָגעל וועט זיך צערשפּילען מיט טויזענדער גלאָקען, טראָגענדיג שלום און ליכט.

זאָל ער שפּילען, זאָל ער קלינגען, איך וועל אזוי אויך גאַרנישט דערהערען, דאָס אַלעס איז אַ ליגען. און פּלוצלינג — אין שאָטען פון פייער, וואס איז פון די שיפען געפאלען אויף די שפּינעלדיגע טאָפּעל פון וואַסער, האָב איך בעמערקט דעם „יעזש“ פון חבר מיכאל.

איך האָב געגעבען אָ געשריי צום אָנפיהרער:

— קעהר זיך צוריק!

ער האָט מיך נישט דערהערט. איך האָב אַרויסגעריסען דעם רודער און מיט אַ פעסטען קלאָפּ צוריקגעצויגען דאָס שיפעל.

ווידער בין איך אין אָ רייזע אָהן אַ ציעל.

צי קלינגט דאָס נישט, ווי דאָס אָבגעשפּאָטען פון יעטוועדע רעכט: אַ יוד — אַ שלעפּער?

אין מעסינאָ טרינק איך א משונה׳דיגען וויין. די גאָסען ווי אויסגעשטאָרבען און עס דאָכט זיך: נאָך אַלץ דרעהען זיך אַרום די לופט־קעט, פערפילענדיג די חורבות מיט ווילדע געשרייען.

אזוי ווי אין מ י י ן שטאָדט, אָבער איך שריי נישט. איך זיץ רוהיג אין דעם ניי־אויפגעבויטען קאפעהויז און קוק אויף די שטאָדט פון שאָטענס און אויף די שאָטענס פון די מענשען.

איך ווייס: ביינאָכט וועל איך חלומ׳ען וועגען רוסלאַנד, איך ווייס: ביינאַכט וועל איך זיך אַרומשלעפען אויף די רוסישע פעלדער.

אָט לייג איך א ציגעל נאָך אַ ציגעל, נור די מויער וואַקסט פּאַמעליך און די חדשים לויפען דאָך. איך בין א שלעכטער בוי־מייסטער און ווען איך דערהויב זיך מיט דער ציגעל אויף דער רושטאָוואַניע, דאָן איז לייכט מיך פון הינטען אָנצוכאַפּען ביי די פוס.

איך ציטער איבער מיין פוס און איך טרוי איהם נישט אָן --- מען דאַרף שנעלער, פלינקער איבערשרייטען מיט די פיס.

עס פערטויבט, עס רוישט פּאַריז — די אנגענעהמע און מיטרייסענדע, די פאַרזיכטיגע און בייזע, די פרעהליכע און מרה-שחורה׳דיגע. יעדע שעה אָן אַנדערע, יעדע רגע אָ פערענדערטע און שטענדיג, שטענדיג אָ פעררעטערישע און שעהנע.

פּאַריז — דער קניס פון מיינע

ישראל זאנגוויל.

פון ש. י. סטופניצקי.

זאנגוויל געשטארבען —

די ידיעה האט אונז ליידער נישט איבעראשט. אין דער לעצטער צייט האבען מיר בעקומען אפטע ידיעות וועגען דעם שוואכען געזונד-צושטאנד פון אייגענארטיגען, יודישען שריפט-שטעלער, אבער דאך איז דער טויט געקומען פריהצייטיג. מיר האבען נאך פון זאנגווילען זייער פיעל געקענט דערווארטען און דער פערלופט איז ביים היינטיגען טאג זעהר גרויס.

ישראל זאנגוויל איז לכתחילה געווען א ענגלישער שריפטשטעלער. ער איז געווען דער, וואס האט דער ענגלישער וועלט געמאכט בעקאנט מיט'ן אינטימען יודישען לעבען, ער האט געשילדערט די „טרוימער" פון געטא. אבער דאס זענען נישט געווען די היינטיגע, קליינליכע געטא-יודען, וואס טרוימען וועגען א בולקע מיט פוטער, נאר די גרויסע היסטארישע טרוימער, גענומען פון די אלטע רוימישע און אמסטערדאמער געטאס. ער האט ארויס-געפיהרט און האט זיך בעמיהט צו פערשטעהן די פסיכאלאגיע פון יענע גרויסע יודישע חולמים, ווי אוריעל ד'אקאסטא, די פאלשע משיחים, די וואס האבען זייער לעבען אוועקגעגעבען פאר זייער חלום. א דאנק איהם און זיינע ווערק האט נישט בלויז די פרעמדע וועלט זיך בעקענט מיט'ן גרויסען אייביגען חלום פון אלטען ישראל, וועלכער שטרעבט אויסצולייזען זיך און די וועלט פון לייד און פיין און וויל ברענגען מיט געוואלד די מלכות שמים, נאר אויך מיר, יו-דען, האבען דערזעהן די העלדען אין א נייעם ליכט, וואס זאנגוויל האט אויף זיי געווארפען. זיי זענען אונז נאהנט, זיי זענען אונז טייער געווארען.

אין א צווייטער סעריע דערצעהלונ-גען מיט'ן נאמען „קינדער פון געטא" שילדערט אונז זאנגוויל די קאמישע און טראגישע בעשטאלטען, וואס זענען אויסגעוואקסען אין די נייע געטאס פון מערב אייראפע. מיר זעהען דעם „מלך פון די קבצנים", א לוסטיגער אביון, וועלכער טראגט דעם דלות מיט שטאלץ, לאכט פון רייכע און פערשטעהט אויס-צונוצען זיין פריווילעגירטע שטעלונג אלס קבצן. מיר זעהען אויך די יודי-שע מוטער, וואס איז אבגעריסען פון איהר אלטער היים, אריינגעווארפען אין א פרעמדער סביבה, ווי זי ראנ-געלט זיך מיט דער פרעמדער, פיינד-ליכער וועלט, וואס זעהט ווי איהרע קינדער געהען פון איהר אוועק און בעגרייפט נישט וואס דא טהוט זיך. מיר זעהען א גאנצע גאלעריי טיפען אוף געשטאלטען, הערליכע און טרויע-ריגע. אלע זענען געצייכענט מיט א קינסטלערישער האנד, מיט ליעבע און טיפער פערשטענדניס פאר דער טראַ-גיק פון געטא.

די ווערק האבען אין ענגלאנד גע-האט א אומגעוועהנליכען דערפאלג. די אלטע ענגלישע מלכה וויקטאריא איז געוועזען א בעגייסטערטע לעזערין פון די ווערק. דער געוועזענער ענגלישער פרעמיער גלאדסטאן האט געהאלטען פאר נויטיג אויסצודריקען עפענטליך זיין דאנק פאר דעם גייסטיגען פער-גניגען, וואס ער האט איהם פער-שאפט מיט זיינע שריפטען. די ווערק זענען געווארען איבערזעצט כמעט אין אלע אייראפעאישע שפראכען. אויך אין העברעאיש און יודיש האבען מיר איי-ניגע איבערזעצונגען פון זיינע „טרוי-מער" און „קינדער פון געטא". זאנג-ווילס בעדייטונג שעפט זיך אבער נישט אויס מיט זיינע שריפטען. זיין ראל אלס יודישער געזעלשאפטליכער עסקן פאר די לעצטע צעהנדליגע יאהרען, איז אזוי גרויס, דאס עס פערטונקעלט פאר אונז אינגאנצען דעם שריפטשטע-לער.

צום ערשטען מאל טרעט זאנגוויל ארויס אין דער יודישער געזעלשאפט-ליכקייט ארבייט אין יאהר 1902. ער ווערט אריינגעצויגען אין דער ציוניס-טישער בעוועגונג, וואו ער ווערט באלד איינער פון די פיהרער. זיינע ארויס-טרעטונגען אויפ'ן פיערטען און פינפ-טען ציוניסטישען קאנגרעס האבען געמאכט א שם אין דער גאנצער יו-דישער וועלט. זיין אויסערער אויפזעהן האט געצוואונגען מען זאל איהם בע-מערקען. זיין הויכע, שלאנקע פיגור, זיין אריגינעלער, כאטש נישט שעהנער געזיכטס-אויסדרוק, זיינע קלוגע אוי-

און ארויסבעקומען פון „דזשאינט" נישט קיין 500 נאר 50.000 דאלאר לכל הפחות פאר דעם רואינירטען און עקאנאמיש-אונטערגעהענדען טהייל פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם און אומגעגענד — אט צו אזא שטילע. אבער פאר דאס מנישות'דיגע, אקציע, האט אונזער ראדאמער געזעל-שאפטליכקייט נישט געהאט די נויטיגע פערשטענדניש. דארט וואו מען ברויך האבען אונטערנעמונג'ס-גייסט, אפפער-ווייליגען מוטה, פעראנטווארטליכקייט'ס-געפיהלען, ראפינירטע אריענטאציע און הויפטזעכליך, דא, וואו מעשים בעדארפען רעדען, דארט שווייגען אונ-זערע אויפטהוערס. דארט זענען אונזע-רע געזעלשאפטליכע לידער'ס אינדי-פערענט און אין דער גרעסטער מאס הינטערשטעליג.

און דאס איז צום בעדויערן...

ב. צוויג.

באהנהויפען.

דער ערשטער גליק. — וואוהין?

אין סך מישעל קויף איך רוסישע צייטונגען, עס הויבט פון זיי א האפ-נונגסלאזע בענקשאפט, פונקט ווי איך וואלט אין א רעגענדיגען טאג געפונען זיך אין א פערגעסענעם וואלד, און אונטער'ן וואלד אין די זומפען קוואט-שען די קריכענטע.

דאס געלד האלט שוין ביים אויס-שעפען זיך — איז בעסער. נחנם שטרענג אין אן דעם זכרון: וואס האבען אונזערע אבות אבותי בעוויזען צו צינזמען, פערלאזענדיג מצרים

אין לוזע-זאל פון דער הייליגער זיבענצעווייעף איזווארים און שטיל — איך קאן פלעגמאטיש, נישט איילענ-דיג זיך, בלעטערען די שווערע פאל-יאנטען און לייענען וועגען דעם, ווי אזוי אמאל האבען גרויסע מהנות מענ-שען געוואנדערט פון איין לאנד אין צווייטען. דאמאלס זענען נישט געווען קיין באהנען, ס'איז אבער פארדאס נעווען גלויבען.

און היינט ווער וועט מיר געבען גלויבען? קיינער נישט! און נאך וואס טויג עס מיר.

„און זיי האבען געבויט פתום און רעמסס".

IV.

מאנטאג אינדערפריה האט מען מיר אין געוועלבעל פון ה' בארישעוו ענטזאגט קרעדיט.

דער הימעל איבער פאריז הענגט ווי א נאסע שמאטע און אפילו די גרעסטע בולווארען זענען פוסט און טרויעריג, ווי דאס דארף ביינאכט בשעת א שטורם אין ווינטער.

די איינציגע דא בעקאנטע פון רוס-לאנד — איז רעבעקא מענאגיד. איהר בייטעל, וואס איז אויעקגעווארפען אין ווינקעל אויף דער צשאזשפרקע, ליגט אינגוויפיג, איינגעשרימפען, ווי א שוואם, און וועלכער מען האט ארויס-געקוועטשט דאס גאנצע וואסער.

— מיר וועלען ווארטען אויף א האפנונג — זאגט ריווע.

— אויף וואסערע?

— אויף א נס.

זי גלויבט נאך אין נסים — די דארינקע, די דיניגע רעבעקא, וואס איז א פייערדיגע אנהענגערין פון טאלסטאי און שפרעכט סקאנדאליעז אויס א „ש" אנשטאט א „ס".

ריווע איז אויך איינגעלייענט אין „קנוט האמסין" און מיך האט זי לי-עב — איהר איז קאלט אין פאריז, די דאזיגע שטאדט דערדריקט זי, ווארפט איהר אן א פחד מיט איהר אינפער-שטענדליכער גרויסקייט — און איך זעה, ווי זי קלעבט זיך צו מיר, ווי זי דורשט נאך אנשפער.

ווען איך טרינק אבסינט — ווערט זי בלייך און זאגט:

— מען דארף נישט — דערנאך פיהרט זי מיך לענגאויס דורך פינס-טערע, שלאפענדיגע גאסען און פרעגט אהן אויפהער:

— איצט וואוהין, יאקוב: אויף רעכטס, צי אויף לינקס?

איך ענטפער:

— אין ערגיץ נישט.

אבער ריווע ווייסט: אין ערגיץ נישט איז א אונזין, אזוי ענטפערען שכורים — און פיהרט מיך אויף גאט'ס בע-ראט, און פאריז ליגט זיך אויס ברייטער און ברייטער.

— און איצט, יאקוב, וואוהין? — פרעגט זי האפנונגסלאז.

דערנעבען לויפען די אויטאס. זייערע פייערדיגע אויגען דרינגען אריין אין דער נאכט און געהיימניספול ווע-רען זיי פערלוירען מיט א בייזווילי-גען רויש.

שוין דער פיערטער טאג, ווי איך בין נישט געווען ביי ריווע. דער הונ-גער דערדרוקט יעדען געדאנק, דער קאפ ווערט שווער, דו הויבסט איהם אויף און לייענסט אלע שילדען. דער נאך שארפען שמערצען אין מאגען — דאמאלס ווינען זיך איין די אויגען אין די פענסטער-אויסשטעלונגען פון די געוועלבען, נור שטענדיג אין די אויסשטעלונגען פון די שפייז-געוועל-בען, בעקערייען און יאטקעס.

(פארטזעצונג קומט)

גען און די וויציגע, שפיציגע ווערטער וואס ער האט געוואָרפען האָבען געצוואונגען זיך צוצוהערען און איהם בעמערקען. עס איז געווען א צייט ווען זאנגוויל איז געווען איינער פון די אגיטאטארען פארן ציוניזם און ענגלאַנד. ער איז געווען דער, וואס איז ארויסגעטרעטען אין העכסטען ענגלישען געריכט און האָט געפאדערט מען זאָל נישט ערלויבען „די יודישע קאָלאָניזאציעס-געזעלשאפט" (יק"א) זאָל פאַרברייטערען איהרע סטאטוטען. אויף דעם אופן האט ער געמיינט צו צווינגען די יק"א זי זאל פארווענדען איהר פארמעגען פאר דער פאלעסטינע-קאלאניזאציע.

אופן 7—טען ציוניסטישען-קאָנגרעס שטעלט ער זיך אין דער שפיץ פון די טעריטאָריאַליסטען, וועלכע האָבען זיך אפגעטיילט פון אָפיציעלען ציוניזם צוליב דער אוגאַנדע-פראגע. די טעריטאָריאליסטישע אָרגאַניזאציע האָט אבער לאנג קיין קיום נישט געהאט, ווייל עס האָט איהר געפעהלט דער אָביעקט, דאס קאָנקרעטע לאַנד, זי האָט זיך דערפאר געמוזט פערנעמען מיט אַלגעמיינע עמיגראציאָנס-ארבייט, מיט דער האָפענונג דאָס די קאָנצענטרירטע יודישע עמיגראציע וועט סוף כל סוף פיהרען צו א קאָלאָניזאציע פון יודען אין א באשטימטער טעריטאָריע. ער נעמט דארום איבער די אָנפיהרונג פון דער גאַלוועסטאָן-עמיגראציע, וועלכע האָט געהאט דעם ציעל אָפצוציהען די יודישע וואנדערענדע מאַסען פון ניו-יאָרק און די אַנדערע גרויסע צענטרען פון צפון-אמעריקא און זי פיהרען אין די דרום-שטאַטען, וועלכע זענען נאך ווייניג בעזעצט.

נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס דער טעריטאָריאַליזם האָט זיך ארויסגעוויזען פאר נישט פראקטיש, איז זאַנגוויל סונדערסטוועגען געבליבען אן אַנהענגער פון יודישער קאָלאָניזאציע, וואו זי זאָל נישט פארקומען. ער האָט דערפאר געשטיצט מיט ווארט און טהאָט יעדע אונטערנעמונג, וואס פיהרט אין דער ריכטונג. אויך די קרים-קאָלאָניזאציע האָט אין איהם געהאָט א געטרייען פריינד.

אין די לעצטע יאָהרען איז זאַנגוויל ארויסגעטרעטען אַלס דענקער און פאָליטיקער אין גרויסען מאַסשטאַב. אין דער צייט פון קריעג איז ער געווען דער איינציגער אין אייראָפּע, וועלכער האָט פערשטאַנען און האָט געפונען ווערטער אויסצודריקען די גרויסע טראָגעדיע פון דעם איירָאפעאישען מענשען בכלל און פון יודען בפרט, וועלכע מען שיקט אין טויט אריין, נישט וויסענדיג פארוואָס און צוואָס. איבערהויפט האָט ער געפיהלט דעם יודישען שמערץ, וואָס איין ברודער קעמפט געגען צווייטען, וועלכער געפינט זיך אין געגענערישען לאַגער און האָט דעם שמערץ נעגעבען דעם ריכטיגען אויסדרוק. זאַנגוויל האָט אבער אויך דעמאַסקירט די קריסטליכע צביעות, וואָס בענטשט די כלי-זיין און איז מתפלל אין יעדען לאַנד בעזונדער פאר דעם נצחון פון די משחיתים.

אין זאַנגוויל'ן פערלירט די וועלט איינעם פון די הערליכע, מוטיגע קעמפער פאַר'ן אמת און יושר. מיר, יודען פערלירען אין איהם דעם גרויסען וואָרט-פיהרער און מוטיגען פערטיידיגער, וועלכער האָט פערשטאַנען אויסצודריקען פאַר דער וועלט דעם יודישען פראָטעסט געגען דאָס אומרעכט, וואָס האָט זיך נישט געשראָקען פאר די מעכטיגע און שטאַרקע און איז צו יעדער צייט געווען גרייט זיך איינצושטעלן פאר זיין פאָלק. דער נאָמען זאנגוויל וועט בלייבען פערצייכענט אין דער יודישער געשיכטע מיט גאָלדענע אותיות און ווען מען וועט דערמאָנען די נעמען פון די, וואָס האָבען אין א שווערער צייט זיך מוסר נפש געווען פאר זייער פאָלק, וועט אויך זיין נאָמען דערמאָנט ווערען.

דאס הפקרות מיטן נעמען אפטרעט-געלד פאר דירות

די אלגעמיינע פעראָרימונג ווי אויך דאס געוויסע הויכע דירה-געלד צווינגט פיל לאָקאַטאָרען אָפצוטרעטען א טייל, אָדער אינגאַנצען זייערע וואוינונגען.

די פערזאָנען, וועלכע ווילען איבערנעהמען אזאַ טייל, אָדער גאַנצע וואוינונגען, מוזען אָבער דערפאַר בעצאָהלען גאַנצע בעדייטענדע סומען אפטרעט-געלד.

מילא, וואָלט כאָטש דאָס אפטרעט-געלד צוגענומען פאר זיך בלויז דער לאָקאַטאָר, וואָלט מען איהם דאס געקאָנט ווי עס איז אפשר נאָך מוחל זיין.

ווער ווייסט, אפשר איז דאָס גאָר א קרבן פון אַלגעמיינעם קריזיס, וועמען דער ביטערער גורל שליידערט אין די ברויזענדע כוואַליעס פון דער עמיגראַציע און מעגליך, אַז דאָס אָפטרעטען די וואוינונג איז פאַר איהם דאָס לעצטע און איינציגע מיטעל זיך צו פערשאַפען אויף רייזע הוצאות, אָדער אויף אַנ'אַנדערען אופן זיך צו ראַטעווען פון אַ זיכערען אונטער-גאַנג.

אַנ'עולה איז אָבער, וואָס פאַר דער געזעצליך נויטיגער הסכמה אָפצוטרעטען אַ וואוינונג, פאָדערט פאַר זיך דער ווירט דעם גרעסטען טייל פון בעקומענעם אפטרעט-געלד. האַנדעלט זיך ווענען איבערנעהמען א טייל פון א גרעסערען לאָקאַל איז נאָך ערגער. הגם דער הויז-ווירט האָט אָפגעלעקט דאָס פעטסטע ביינדיל פון אפטרעט-געלד, וועט ער סונדערסטוועגען דעם נייעם שכן נישט אַנדערש אַנערקענען, ווי נאָר אַלס סובלאָקאַטאָר אַזוי, אַז ער איז אָנגעוויזען אויף דער אויסשליסליכער „לאַסקע" פון הויפט-לאָקאַטאָר.

די פאָלגען פון אַזאַ לאַגע געבען

פודער פאר די טעכטער און תפלין פאר די זין.

(אַ בילדעל פונם יודישען משפחה לעבען אין ווארשא).

ווען איהר שפּאַצירט דורך די וואַרשאַווער גאַסען דערהויפט איבער די יודישע, ווערט איהר פערגאַפט פון דער פערשיעדענאַרטיגקייט: זייט ביי זייט שטופען זיך אויף די שמאַלע טראָטואַרען א יוד אין א חסידיש היטעל מיט באָרד און פאות און אַ געפודערטע פרוי, וואָס שימערט מיט איהר קורץ זיידען קליידעל. אַ ווייבעל מיט איהר גרויסען פאַרוק שלאָגט זיך אָן אין אַ דאַמע מיט אַ פריזור „אַלאַ גאַרסאָן", וואָס פערכאַפט דעם אָטעם מיט איהר ערשטקלאַסיגען פראַנצויזישען פערפום און עלעגאַנטען זאַק, וואָס זעהט זיך אַזש ביז די קניה און שפעט אויפדערנאַכט קענט איהר בעגעגענען אויף אַ גאַס לויפענדיג פערסאַפעט אַ יוד. — דאָס לויפט ער פון חסידים שטיבעל, און אַ צווייטען יוד, וואָס לויפט אַהיים פון „דאַנסינג" אָדער סתם אַ „הוליאַנקע".

און דאָס לויפען און שטופען זיך נישט פרעמדע מענשען, — דאָס זענען אַלץ היימישע, פון איין קלאַס און זייער אָפט פון איין משפחה. דער טאַטע — ער פאָהרט צום רבין, ער כאַפּט זיך נאָך אריין אין אַ פרייער שעה אין בית-מדרש. און דער זוהן — אין דאַנסינג, דאָס שטופט די אויסגעפודערטע טאָכטער מיט דער קורצער — ביז די קניה — קליידעל איהר אייגענער מאַמען מיט'ן פאַרוק. אַזוי איז שוין אין וואַרשאַ. די שטוב איז כשר בתכלית הכשרות. די מנהגים יודישע, די נעמען יודישע, אבער וואָס שייך דער טאָכטער — האָט זי מיט דער שטוב גאָרנישט צו טון.

וועלכער טאָטע מאַכט עס היינט אין וואַרשאַ אַ סקאַנדאַל זיין טאָכטער אויב זי קומט 4 אַזייגער פאַרטאָג אַהיים? ער ווייס גוט, אַז די טאָכטער איז היינט אויף אַ מאַסקען-באַל, אין אַ טאַנץ זאַל, אויף אַ הוליאַנקע ביי אַ חבר'טע. אַזוי איז עס „אַזוי פאָדערט די וועלט".

דאָס איז די טאָכטער און אַזוי איז שוין די שנור.

אבער אַ פערביטערטען קאַמף פיהרט דער טאַטע מיט די זיהן: אַלע שטרענגע מיטלען ווערען אָנגענומען אַז דער זוהן זאָל בלייבען ביי יודישקייט, און אָט די זוהן פיהלען אָן ביז אַ צייט — די בתי-מדרש'ים, די ישיבות און אָט טאַקי פאַר'ן זוהן ווערט אַזויפיעל פערברויכט תפילין, ספרים, ציצית א. א. וו.

איך האָב זיך אינפאָרמירט ביי די בוכהענדלערס וועגען מצב פון זייער בראַנזשע און איך האָב בעקומען אַ תשובה, אַז ביכער ליגען אין פוילען אויף די פאָליצעס, דערפאַר אָבער געהט אַ לעבהאַפטער האַנדעל מיט ספרים, חומשים, סדורים, גמרות, עין יעקב'ס, מדרשים א. אַ. וו. ווערען פערקויפט אין די הונדערטער עקזעמפּלאַרען. אויך נישט שלעכט איז דער מצב ביי די סופרים! תפילין, טליתים, מזוזות — ווערען פערקויפט גאַנץ געשמאַק.

זיך צופיהלען אויף יעדען טריט און שריט, בפרט ביים אויסרעכנען די בעטרעפענדע סומע דירה־געלד.

ווי בעקאנט זענען, לויט דער לעצטער נאוועלע צום דעקרעט פון לאקאטארען־שוץ, איינצימערדיגע וואוינונגען, מיט, ארער אהן קוך, צייטווייליג פריי פון די קווארטעלדיגע פראצענט־הוספות.

קום פטרנעמט מען אבער דעם צימער אויף די רעכט פון א סובלאקאטאר, מעג מען האבין נענעבען פאר איהם אפילו די העכסטע סומע אפטרעטגעלד, מוז מען שוין בעצאהלען דירה־געלד אויסגערעכענט מיט אלע לויפענדע הוספות לויט'ן פראצענט־פוס פון דער גאנצער וואוינונג.

אויב די וואוינונג איז א גרעסערע, קאן דער בעשטימטער טייל פון אלגעמיינעם דירה־געלד בעטרעפען אזא סומע, פאר וועלכער מען קאן ברייפט בעקומען ביי א פאמיליע דאס שענסטע מעבלירט צימער.

אויך ביים פערדינגען גאנצע וואוינונגען, נישט קוקענדיג דערויף, וואס זיי בעקומען בעדייטענדע סומען אפטרעט־געלד, מאדערן די ווירטסלייט שוין פון ערשטען קווארטעל דירה־געלד און טאמער איילט זיך נישט אזוי שנעל דער לאקאטאר צו צאהלען, פערפיהרט דער הויזווירט א פראצעס און דוקא באלד מיט אנ'עקסמיסיע.

רעדענדיג שוין וועגען אפטרעט־געלד פאר וואוינונגען, מוז מען פעסטשטעלען א פאקט, אז דאס איז כמעט דער איינציגער ארטיקעל, וואס אהן דער מינדעסטער בערעכטיגונג ווערט ער קאלקולירט אויסשליסליך נאר אין דער דאלארען־וואלוטע און דערביי מיט אזא שפאנדהאפטיגקייט, אז אפילו ווען עס טרעפט, אז דער קורס פון דאלאר איז צווייפאכיג געשטיגען, מוז מען פאר דעם לאקאל בעצאהלען די זעלבע סומע דאלארען. וויפיל מען האט געדארפט צאהלען, ווען דער קורס פון דאלאר איז געווען נידריגער.

געוויס איז דאס נעהמען אפטרעט־געלד פערבאטען לויט די שטרענגע פארשריפטען פון אוסטאוו וועגען קאמף געגען ליכווע און שפעקולאציע. פונדעסטוועגען זאל נאר דעם לאקאטאר זיך פערגליסטען צו פערדינגען א טייל, אדער זיין גאנצע וואוינונג, נישט אוועקנעבענדיג א חלק פון בעקומענעם אנטרעט געלד דעם הויזווירט, דאן וועט געגען דעם לאקאטאר אנגעוואנדען ווערען מיט דער גאנצער שארפקייט דער פונקט D טייל 2 ארט. 11 פון דעקרעט וועגען לאקאטארען־שוץ און ביידע, סיי דער פערדינגער און סיי דער דינגער וועלען אומ'רחמנות'דיג ארויסגעווארפען ווערען אויפ'ן ברוק.

י. אינפעלד.

◎◎◎◎

צי וועט דער „הכח" קומען קיין ראדאם?

(פון אונזער ווארשאווער מיטארבייטער).

מיט דער לעצטער פאסט האב איך דערהאלטען דאס „ראדאמער קעלצער לעבען" און געליינט האב איך דארט א ידיעה, אז דער בערימטער ווינער „הכח" וועט שפילען אין ראדאם איינעם אדער צוויי מעטשען.

און נראדע געפינט זיך היינט אין ווארשא דער אנפיהרער פון דער פוטבאל סעקציעס ביים „הכח" ד"ר באאר און צו איהם האב איך זיך געווענדעט מיט א ביטע ער זאל מיר ערקלערען, ווען וועט „הכח" אראבפאהרען קיין ראדאם.

האט ער זיך הארציג צולאכט, אט דער דאזיגער ד"ר באאר און געזאגט, אז עס הויבט זיך נישט אן און ס'לאזט זיך נישט אויס און „הכח" וועט קיין ראדאם נישט פאהרען.

— מיט וואס האט דאס ראדאם אזוי ביי אייך געזינדיגט? — האב איך איהם א פרעג געטהון.

— געזינדיגט? חלילה! — האט ער ווייטער גערעדט, און דא האט ער פאר מיר געהאלטען א לענגערע רעדע, אין וועלכער ער האט מיר אלזייטיג געגעבען צו פערשטעהן פארוואס די וועלט־בערימטע פוטבאליסטען קענען נישט פאהרען קיין ראדאם.

פון זיין רעדע גיב איך דא איבער א קיצור.

אין דער דרוזשינע זענען פארהאן א פאר שפילער, וואס וואלטען זיך זעהר געפרייט אראבצופאהרען קיין ראדאם. דאס זענען: הויזלער, פאביאן און דער נייער שפילער פישער. איהר ווילט וויסען פארוואס?—פשוט דערפאר וואס די דריי האבען פערברענגט אין ראדאם א לענגערע צייט. דאס איז געווען בעת דער עסטרייכישער אקופאציע. הויזלער איז געווען אנ'אפיציר פון דער עסטרייכישער ארמעע, פאביאן איז געווען אנ'אונגארישער־קאוואלעריע — סערזשאנט און פ י ש ע ר איז געווען, ווי מען האט אין יענער צייט גערופען — „א האן" ד. ה. א זשאנדארם. ס'קען זיין, אז איהר אלע האט זיי געקענט, מעגליך, אז אין נאָמען פון פראנץ־יאזעף האבען זיי ביי אייך געמאכט רעקוויזיציעס, נור איהר האט נעביך נישט געוואוסט, ווער זיי זענען.

הכלל, כ'געה איבער צו דער זאך.

פארוואס „הכח" קען צו אייך נישט קומען? צוליעב זעהר א סך סיבות: די ערשטע סיבה, וואס זי איז זעהר א טייער ארטיקעל. פאר איין מעטש, נעמט זי נישט מעהר און נישט ווייניגער ווי פויזענד דאלאר מיט אלע הוצאות'ן ווי: באהן, האטעל, עסען א אז. וו. עס פאהרען 18 חברה לייט (כן ירבו) וואס מוזען פאהרען כאטש 2־טע קלאס, שלאפען אין ערשטקלאסיגע האטעלען און עסען פון שענסטען און בעסטען ביז'ן מאמענט ווען זיי פאהרען אוועק. פרעג איך אייך: קען ראדאם צאהלען אזוי פיל געלד?

דאס איז איינס. אצינד וועלען מיר געהן ווייטער: „הכח" איז א קלוב וואס מוז האבען געגען זיך א שטארקען געגנער. אפילו דער פוטבאל־מייסטער פון פוילען, איז פאר איהר א שוואכער געגנער. שטעלט זיך א פראגע: קען דען ראדאם ארויסשטעלען אזא שטארקע דרוזשינע' וואס זאל זיך פערמעסטען מיט „הכח"?

אצינד געהען מיר נאך ווייטער: דעם 15 טען אויגוסט מוז דער „הכח" שפילען אין וויען אויף מייסטערשאפט און צוליעב דעם, קען זי אין פוילען נישט שפילען מעהר ווי איין מעטש. דעם 12־טען שפילט זי מיט „פאלאניא" און צומארגענס פריה פאהרט זי גלייך אב קיין וויען. דעם מעטש וואלט זי אין ווארשא אויך נישט געשפילט, נור אזוי ווי זי פאהרט איצט פון א טורנע אין לעטלאנד, עסטלאנד, ליטא, מוז זי דורכפאהרען ווארשא. פערשטעהט זיך, אז ס'מאכט זיך אין וועג א פערדינסטעל פון טויזענד דאלאר, פארוואס זאל מען עס אוועקווארפען?

נו, אצינד גלויבט איהר שוין, אז „הכח" וועט קיין ראדאם נישט קומען.

א. לער—ר.

ווארשא.

אבער אויך געשמאק לייזט זיך אין די פערפומעריעס. פודער און פערפום איז דער געברויך פון דער טאכטער, — ספרים פון טאטען מיט'ן זוהן.

און ס'לעבען זיך אזוי הארמאניש דער טאטע מיט דער טאכטער, דער ברודער מיט דער שוועסטער. נאטירליך, געהט דער ברודער סוף כל סוף אוועק אין די דרכים פון דער שוועסטער, ווייל איהר וועלט געפעהלט איהם בעסער... אבער ס'בלייבען נאך גענוג, וואס היטען אפ יודישקייט.

איך האב בייגעוואוינט אט נישט לאנג א טאפעלע שמחה אין א הויז: אין גרויסען זאל האט מען געפייערט א גרויסארטיגע „בר־מצוה" און אין א זייטיגען צימער, דעם צימער פון טאכטער האט מען געפייערט דעם אויסהאלטען אנ'עקזאמין פון א פוילישע מיטעל־שול, וואס די טאכטער האט דורכגעמאכט. אין גרויסען זאל האט מען געשאטען מיט חסידות, תורה און אין זייטיגען צימער האט מען קיין ווארט יודיש נישט געהערט, — „פרינציפיעל" נישט געהערט, ווייל די טאכטער איז נישט בלויז אסימילירט, נאר האט פשוט פיינט יודישקייט ווי איהר טאטע חזיר.

די מערקווירדיגסטע שטאדט אין דעם פרט אין ווארשא: —

זיידענע קליידלעך, טיעפער דעקאלטעס, שעלמישע אויגעלעך, חוצפה'דיגע טואלעטען מישען זיך אויס אויף איין פון דער זעלבער גאס מיט לאנגע קאפאטעס, חסידישע היטלעך, לאנגע פאות, שטריימלעך און גרויסע פארוקען. און די אלע זענען נישט מענשען פון פערשידענע קלאסען, דאס זענען איין אין די זעלבע קינדער פון איין גאס פון איין משפחה.

...און שבת בייטאג טראגען זיך די קלאנגען פון טאטענס זמירות, וואס מישען זיך אויס מיט דער טאכטערס „צא פאני מא פאד סוקענקאן"? (וואס האסטו דאמע אונטערן קליידעל).

א מערקווירדיגע שטאדט ווארשא: ס'לעבען בשלום די אלטע יודישקייט מיט איהרע מנהגים פון דור דורות, צוזאמען מיט דער גרויסשטאדטישער לייכטקייט, גרויסשטאדטישען לעבענסלוסט, הפקרות פון צולאזענקייט. מ'פערטראגט זיך פרידלעך און גרויסע פאמיליע־סקאנדאלען קומען זעלטען פאר אויף דעם געביעט, הגם אין דער שטיל ווייטאגט נישט איין הארץ פון א טאטען אדער פון א מאן.

ט. ליובארסקי.

◎◎◎◎

וואס הערט זיך אין ראדאם.

איז פאראהן נאך אזא שטאדט, וואס זאל זיין אזוי הפקר ווי ראדאם?

ווי אלעמען איז גוט בעוואוסט, איז דער קהלה-בודזשעט אויסגעארבעט געווארען נאך מיט 6 חדשים צוריק און ביז'ן היינטיגען טאג נאך אלץ נישט בעשטעטיגט געווארען.

נישט וועניגער ווי דער פאקט גופא, זענען אויך די סיבות פון נישט בעשטעטיגטען בודזשעט גוט בעוואוסט אלע יודישע איינוואוינער אין ראדאם: דאס איז די ארבייט פון עטליכע אונפעראנטווארטליכע יחידים, וועלכע האבען נישט וואס צו טוהן און זייער איינציגער צוועק אין לעבען איז, צו שטעהן אין וועג פון א גאנצען יודישען קיבוץ און אויף יעדען טריט און שריט צו פאראליזירען די טעטיגקייט פון דער יודישער קהלה-רעפרעזענטאנץ.

נישטא דער טאג, וואס די דאזיגע יחידים זאלען נישט פערווארפען די מאכט-ארגאנען מיט די העסליכסטע אנקלאגעס געגען יודישען קהל. די לאגע איז שוין פשוט אונערטרעגליך. די קהלה האט נישט קיין קראפט און מעגליכקייט איינצוהאלטען דעם עטאט־שטייער. צוליב דעם ליידען כמעט אלע היגע יודישע פילאנטראפישע און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס, וועלכע זענען אין א געוויסער מאס סובסידירט דורך דער יודישער קהלה.

די לעזער וועלען היינט געפונען אין אונזער צייטונג, א הילפס-רוף פון דער תלמוד־תורה, וועלכע צאנקט ממש, און געפינט זיך, צוליב געלד-מאנגעל, ערב אונטערגאנג. ס'דראהט עטליכע הונדערט ת"ת-קינדער ארויסגעווארפען צו ווערען אויפ'ן ברוק, אהן שום געזעלשאפטליכע אויפזיכט און עלעמענטארע ערציהונג.

די תלמוד־תורה איז, אין דעם פאל, נישט קיין איינציגע. נישט בעסער שטעלט זיך פאר די לאגע ביי פיעל אנדערע היגע יודישע אינסטיטוציעס, וועלכע האלטען פשוט ביים אויסהויכען זייער נשמה. דעם גרעסטען אנטייל אין דער פאראליזירענדיגער ארבייט האבען אט יענע יחידים. א דאנק וועמען דאס גאנצע היגע יודישע געזעלשאפטליכע לעבען איז שוין באלד ווי אבגעשטארבען.

די דאזיגע לייט שטעלען זיך פאר קיין שום זאך נישט אב אין טוהען זייער ארבייט אומגעשטערט.

וואס וועט זיין ווייטער?

פאר וואס שווייגט די יודישע עפענטליכקייט אין ראדאם און געפינט נישט פאר נויטיג צו רעאגירען אויף די אונדערהערטע מעשים פון יחידים, וועלכע ווילען ארומפיהרען א גאנצע שטאדט פאר דער נאז.

וואס וועט פארט זיין? צי איז ראדאם טאקי אזוי הפקר?

ראדאמער האנדווערקער גרינדען א רויה—שטאף—קאאפעראטיוו.

פערגאנגענעם זונטאג איז אין זאהל פון האנדווערקער-קלוב פארגעקומען א אלגעמיינע פערזאמלונג פון די היגע האנדווערקער, געווידמעט דאס גרינדען פון א רויה־שטאף־קאאפעראטיוו.

געעפענט די פערזאמלונג האט דער פרעזעס ה' ל. בריליאנט, וועלכער האט אין קורצע ווערמער ערקלערט די בעדייטונג פון דער פערזאמלונג.

נאכדעם, ווי אלס פארזיצענדער אויף דער צייט פון דער פערזאמלונג, ווערט לויט'ן פארשלאג פון ה' בריליאנט, איינשטימיג אויסגעוועהלט דער פרעזעס פון ראט פון דער קאאפ. האנדוו.-באנק ה' א. טענענבוים, וועלכער לאדענט איין אלס אסאסארען די ה"ה: משה רובינשטיין (פארזיצ. פון שניידער־מייסטער-פעראיין), מ. בלומאן און ש. איידעלבוים — בעקומט דאס ערשטע ווארט דער פארזיצענדער פון אידישען האנדווערקער־פערבאנד אין דער פוילישער רעפובליק, ה' ח. ראסנער פון ווארשא, וועלכער רעפערירט א. ד. ט.

„די אלגעמיינע לאגע פון אידישען האנדרוערקערטום אין פוילען און די בעדייטונג פון גרינדען די רוי-שטאף קאאפעראטיווען, „סורוויט" מיט דער צענטראלע אין ווארשע".

ה' ראסנער האט אין אנהויב פון זיין רעפעראט געגעבען א אלגעמיינעם איבערזיכט איבער די צייט פון גראבסקיס רואינירענדער ווירטשאפטליכע ממשלה. בכלל זיין טענדענץ ספעציעל פו פארניכטען די שטעטישע אינדוסטריע, וועלכע ליגט אממייסטען אין אידישע הענר, די ספעציעלע גרויסע שטייערען, דאס אריינלאזען אויסלענדישע אויפארבייטונגען, וועלכע האבען פערקאנקורירט די היגע און אזוי ארום געברענגט צו א פאלשטענדיגען עקאנאמישען חורבן אין דער פוילישע גרויס- און קליין-אינדוסטריע. דאן גייט ח. ראסנער איבער צו די ניי לאגע, וואס האט זיך געשאפען נאך די מאי-געשעהנישען. דאס שאפען זיך פון בארטעלס רעגירונג, פון וועלכע מען זעהט טייל-ווייזע בעווייזען פון ענדערען דעם ווירטשאפטליכען קורס פון שטיצען די היימישע אינדוסטריע, ווי אויך א מעהר גינסטיגערע בעציהונג צו די אידישע ווירטשאפטליכע קרייזען בכלל און בעזונדערס די האנדווערקער. אלס בעווייז איז דאס געבען דורך די פ. ק. א. א קרעדיט פון 2 מיליאן זלאטעס. דאס איז, אגב, דער ערשטער קרעדיט, וואס די האנדווערקער האבען בעקומען.

צום סוף ענטוויקעלט ה' ח. ראסנער די בעדייטונג פון רוי־שטאף קאאפעראטיווען אלס א געזונטע עקאנאמישע באזע פון האנדווערקערטום. שוין ביים היינטיגען טאג, זאגט ה' ראסנער, איז דורך די צענטראלע געעפענט געווארען אפטיילונגען נור אין די וואיעוואודזקע שטעדט, נור אויסנאמליך ראדאם אלס א גרעסערער צענטער פון האנדווערקער, וועלכע פיהרען א אקטיווע טעטיגקייט אויף אלע געביטען ווערט אויך געעפענט א אפטיילונג פון רוי-שטאף קאאפעראטיוו.

באלד איז פארגעקומען די גרינדונגס פערזאמלונג פון די אויבענדערמאנטע רוי־שטאף־קאאפעראטיוו. עס האבען זיך פערשריבען אלס מיטגלידער האנדווערקער פון פערשידענע בראנזשעס. עס איז אויסגעוועהלט געווארען א פערוואלטונג און א ראט. אין דער פערוואלטינג איז אריין ה' מ. רובינשטיין אלס פרעזעס. דער דירעקטאר מ פרענקעל — סעקרעטאר, צ. בוימאן, ג. בליכער און א. אוירין.

אין ראט: פרעזעס מ. פעלדמאן. וויצע א. טענענבוים סעקרעטאר: מ. בלומאן, אלס מיטגלידער: מ. ראזענבוים, ב. האכמאן, י. מ. נאגעל, ה. העלפאנט, מ. קליין, א. האך, י. פאטאזשניק, ש. בלאט, ש. בערקאוויטש. דער שניידער-פעראיין האט אויפ'ן ארט איינגעצאהלט די פאיען אין דער הויך פון 15 גילדען פון פערזאן. און טרעטען שוין צו רעאליזירען דעם קאאפעראטיוו. צו דעם ציועק איז אויך שוין געוועהלט געווארען א קאמיסיע, וועלכע פאהרט אין די נאהנסטע טעג אין דער צענטראלע פאר רוי-שטאף קאאפעראטיווען איינקויפען סחורות.

אבסערוואטאר.

א בריעף אין רעדאקציע.

ג. ה' רעדאקטאר!

איך האב דעם כבוד צו בעטען, איהר זאלט מיר ערלויבען אויף די שפאלטען פון אייער וו. צייטונג פערעפענטליכען פאלגענדען נאטיץ א. נ.

אנטפער דעם ה' ד"ר שענדעראוויטש.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם בריעף פון ד"ר שענדעראוויטש אין „ראדאמער-קעלצער לעבען" № 32 (120) געפין איך פאר נויטיג, אלס גרינדער און יעצטיגער פערטרעטער פון אבוועזענדען פארזיצענדען פון דער ראדאמער אבטיילונג פון דער געזעלשאפט „טאז" צו געבען פאלגענדע ערקלערונג: עס איז נישט ריכטיג, אז דער סעקרעטאר פון דער אבטיילונג איז „א בעצאהלטער בעאמטער". דער סעקרעטאר איז גלייכצייטיג שול-דאקטאר פון ראדאמער „טאז" און אלס אזעלכער איז ער בעצאהלט, אבער נישט אלס סעקרעטאר.

דער שול־דאקטאר פון „טאז" ערטיילט מעדיצינישע הילף יעדען טאג, רעגולער, פון 5 ביז 6 אווענד, די שול־קינדער פון דער תלמוד־תורה און אנדערע שולען, וועלכע געפינען זיך אונטער דער אויפזיכט פון ראדאמער „טאז", ער פיהרט אויך פראקטיש די גאנצע מעדיצין-היגיענישע ארבייט אין די שולען און אין דער זומער—קאלאניע.

די סומע, וועלכע איז בעשטימט פאר דעם שול-דאקטאר ווערט איינגאנצען געדעקט דורך דער צענטראלע פערוואלטונג, וועלכע האט דורך דעם הויפט דירעקטאר פון „טאז" אין פוילען, בעשטימט די בעדינגונגען און די פערזאן פונ'ם שול־דאקטאר.

אין דער ראדאמער „טאז" פערוואלטונג איז געווען א מיטגליד (קאסירער)

אַ היגער צאָהן־אַרצט, וועלכער איז אויך גלייכצייטיג געווען אַ „בעצאהלטער בעאַמטער" ד. ה. דענטיסט פון דער אַבטיילונג. דער זעלבער צאָהן־אַרצט האָט אַ גאַנצע לאַנגע צייט בעקומען אַ מאָנאַטליכע פענסיע פון ראַדאָמער „טאָז" פאַר ערטיילען דענטיסטישע הילף די שול־קינדער, וואָס אנגעהערען צום „טאָז". אויך נאכהער און ביז יעצט בעקומט דער זעלבער דענטיסט פון ראַדאָמער „טאָז" 5 זלאָטעס פאַר אַרויסנעהמען אַ צאָהן ביי אַ שול־קינד.

דעריבער קאָן דאָך דעם ה' שאָטאַר נישט פערדריסען, אַז אַ דיפּלאָמירטער דאָקטאָר נעמט פאַר בעטראַכטען און אַרויסגעבען אַ מעדיצין אַ קינד ביים קוואַליפיצירען צו דער זומער־קאָלאָניע 2 זל. (תלמוד־תורה־קינדער אומזיסט). איבריגענס איז דאָס דאָזיגע האָנאָראַריום 2 זל. בעשטעטיגט געוואָרען דורך דער פערוואַלטונג פון „טאָז" אין ראַדאָם, דורך דער זעלבער פערוואַלטונג, צו וועלכער עס האָט אויך געהערט ד"ר שענדעראָוויטש. (פּראָטאָקאָל פון דער זיצונג פון 5/7 1926).

עס שטימט אייך נישט מיט דער ווירקליכקייט די בעהויפּטונג, אַז די זומער־קאָלאָניע איז פערגרעסערט געוואָרען אָהן דעם וויסען פון דער פערוואַלטונג, פערקערט, אין דער אנוועזענהייט פונ'ם דעלעגאַט פון דער צענטראַלער פערוואַלטונג איז דורך דער פערוואַלטונג בעשטימט געוואָרען די קאָלאָניע צו פערגרעסערען און צוליב דעם איז געדינגען געוואָרען נאָך אַ ווילע אין גאַרבאַטקאַ, ספּעציעל פאַר מיידלעך אין שול־עלטער. די ציפער פון די קינדער איז געוואָרען פערגרעסערט פאַר די קינדער פון תלמוד תורה און פון די אָרימע שיכטען.

די קינדער זענען בעטראַכט געוואָרען פאַר'ן אַרויספאָהרען קיין גאַרבאַטקאַ דורך דעם שול־דאָקטאָר פון „טאָז".

עס איז אויך נישט ריכטיג, אַז די ראַדאָמער אָבטיילונג פון „טאָז" האָט נישט געוואָלט אָרגאַניזירען קיין „טראָפּען־מילך", פערקערט, מיר שטרעבען שוין צו דעם אַ פּאָר יאָהר, מיר האָבען זיך אפילו געווענדעט אין דער הינזיכט, צו דער געזעלשאַפט „עזרה" אַז זי זאָל אונז ערלויבען אין איהר לאָקאַל צו עפענען דעם „טראָפּען מילך". דען ווי עס איז בעוואוסט האָט די געזעלשאַפט „טאָז" אין ראַדאָם נאָך נישט קיין אייגענעם לאָקאַל און אָהן אַ לאָקאַל קאָן מען קיין טראָפּען מילך, פשוט'שטענדליך, נישט עפענען. פון דער „עזרה" האָבען מיר זיינער צייט בעקומען אַ אַבזאָג. נישט ריכטיג איז די בעהויפּטונג פון ד"ר. שענדעראָוויטש, אַז דער סעקרעטאַר האָט „נאָמינירט" 3 מיטגלידער אויפ'ן אָרט פון די רעזיגנירטע! די דאָזיגע 3 מיטגלידער זענען אויסגעוועהלט געוואָרען אַלס פערטרעטער, דורך דער יערליכער אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די מיטגליעדער פון „טאָז", וועלכע איז פאָרגעקומען דעם 8 מאַי 1926 י. וועגען דעם אַרויסטריט פון 3 מיטגלידער (עס האָבען רעזיגנירט 3 מיטגליעדער, נישט קיין 4) און וועגען דעם אַריינטריט פון 3 פערטרעטער האָט דער פאָרזיצענדער ה' ד"ר ראַשקעס געמאָלדען דער צענטראַלער פערוואַלטונג.

דאָס איז אַלעס.

די ווירקליכע אורזאַכע פון דער רעזיגנאַציע פון ד"ר שענדעראָוויטש איז אַ פערזענליכע און איז גאַנץ ווייט פון פּרינציפּיעלע מאָטיוען.

איך האַלט פאַר איבריג און נידריגער פאַר דעם כבוד פון דער אינסטיטוציע און פון מיין אייגענעם כבוד צו ענטפערען אויף פאַלשע פאָרוואורפען און דעריבער ערקלער איך, אַז איך האַלט די זאַך פאַר ערלעדיגט. דער גאַנצער רעש, וועלכען ד"ר שענדעראָוויטש וויל מאַכען אַרום זיין אַרויסטריט פון דער געזעלש. „טאָז" איז אַ „שטורם—אין... אַ גלאָז וואַסער".

איך בעמערק, אַז פאַר די ווייטערע עווענטועלע פאַלשע פאָרוואורפען וועט ער צוגעצויגען ווערען צו דער שטרענגסטער פעראַנטוואָרטליכקייט.

דאַנקענדיג פאַר'ן אָבגעבען אַ אָרט פאַר מיינע אויבענאָנגעדריקטע שורות צייכען איך זיך מיט אַכטונג

ד"ר פּאָמראַק.

לאָדזער אידישער יונגערמאַן געהט דורך צו־פוס גאַנץ פּוילען.

ער איז אויך געווען אין ראַדאָם און בעזוכט אונזער רעדאַקציע.

פאָריגען פרייטאָג איז דורכגעגאַנגען ראַדאָם דער אידישער פוס־געהער משה שטיין פון לאָדז.

ה' שטיין איז נאָך גאָר אַ יונגער ספּאָרטסמאַן. ער איז ס"ה 18 יאָהר אַלט. איז צוזאַמען מיט נאָך איין פוס־געהער אַרויסגעשיקט געוואָרען פון לאָדזער ספּאָרט־קלוב „השמונאי", וועלכער האָט זיך געוועט מיט'ן לאָדזער „סטשעלעץ" דורכצומאַכען אַ פוס—מאַרשרוט איבער גאַנץ קאָנגרעס־פּוילען אין משך פון דריי מאָנאַטען.

לויט דעם אָבמאַך, וואָס איז אונטערגעשריבען געוואָרען צווישען „חשמונאי" מיט'ן לאָדזער „סטשעלעץ" איז זיך יעדער מתחייב צו בעצאָהלען 10,000 זלאָטעס, אין פאַל ווער עמיצער פון זיי—וועט נישט בעוויזען אויסצופיהרען דעם געוועט אין פערלויף פון אויבענבעשטימטען טערמין.

שטיין איז אַרויסגעגאַנגען פון לאָדז דעם 17 יוני צוזאַמען מיט נאָך אַ „חשמונאי"—מיטגליד ה' שלמה צאַלקאַ.

ה' צ. איז אָבער קראַנק געוואָרען אין וועג אויפ'ן מאָגען און איז פערבליבען אין וואַרשאַ.

פאַר זיין טירחה בעקומט נישט שטיין קיין שום געלד־בעלוינונג. איהם ערוואַרט נאָר אין בעסטען פאַל בלויז אַ זשעטאָן. ער טהוט עס פון ריינער ליבע צום ספּאָרט־וועזען און נוצט אויס זיין געהן אויף מאַכען ספּאָרט—פּראָפּאַגאַנדע.

לויט'ן אָבמאַך האָט שטיין זיך נישט געטאָרט מיטנעמען קיין געלד־מיטלען. ער דערנעהרט זיך בלויז פון פערקויפען זיינע פאָטאָגראַפישע בילדער. ער דאַרף דורכמאַכען בערך 1800 קילאָמעטער, ביז היינט איז ער שוין דורכגעגאַנגען אַ גאַנצע רייהע שטעדט. קיין ראַדאָם איז ער געקומען פון לובלין.

אומעטום, וואו נאָר ער געהט דורך, נעמט ער אַרויס צייגנישען פון די אָרטיגע מאַכט־אָרגאַנען, ווי אויך פון אַלע קאָמונאַלע און געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס. אין די דערפער בעשטעטיגען איהם דער וואָיט, סאָלטיס און דער פּאָליציי—פּאָסטערונעק.

אין ראַדאָם האָט איהם בעשטעטיגט זיין דורכמאַרש די פּאָליציי, דער היגער „סטשעלעץ", דער ראַדאָמער „פּאָד—אָקרענג פון פוטבאַל־פערבאַנד", „השומר הצעיר", „בר־כוכבא", יודישע ספּולדזיעלניאַ קרעדיטאָוואַ (פּלאַץ 3 מאַי), און דער מאַגיסטראַט.

דער יודישער פוס געהער איז נאָך דעם געווען מיט אַ בעזוך אין אונזער רעדאַקציע, וואו מיר האָבען איהם אויך אַרויסגעגעבען אַ שריפטליכע בעשטעטיגונג.

שטיין האָט שוין דורכגעמאַכט ביז היינט 1030 קילאָמעטער. ווי ער האָט אונז איבערגעגעבען, געפינט ער זיך מיט 200 און עטליכע קילאָמעטער פאָראויס אין פערגלייך מיט זיינע צוויי קאָנקורענטען, וועלכע דער לאָדזער „סטשעלעץ" האָט אַרויסגעשיקט.

פון דאַנען האָט שטיין זיך געלאָזט אין וועג אַריין אין דער ריכטונג פון קעלץ. אויפ'ן וועג קיין קעלץ, האָט איהם בעגלייט אַ היגער יונגערמאַן אַ געוויסער גוטמאַן, וועלכער האָט זיך, אַ פנים, מתקנא געווען אינ'ם יונגען יודישען פוס־געהער און האָט אויך בעשלאָסען צו פרובען זיינע פוס—פעהיגקייטען.

גרויסער מאַסען־מיטונג וועגען די מעשים פון ה' קעסטענבערג'ס אנהענגער און מיטהעלפער.

זונטאָג דעם 15/8 אום 12 אזייגער מיטאָג קומט פאַר אין לאָקאַל פון טעאַטער „קאַרסאָ" אַ גרויסער בעריכט'ס מיטינג איינגעאָרדענט דורך די היגע אָרגאַניזאַציעס און אינסטיטוציעס, וועגען די טעטיגקייט און די שטערונגען פון אונזערע קהלה פאַרשטעהער, אויף דעם מיטינג וועלען רעפערירען די קהלה פאַרשטעהער פון אַלע פּאָליטישע אָרגאַניזאַציעס. דער מיטינג זאָגט־צו, צו זיין זעהר אינטערעסאַנט, ווייל עס וועלען אויפגעדעקט ווערען די שיינע מעשים פון ה' קעסטענבערג'ס אנהענגער און מיטהעלפער.

איינטריטס־קאַרטען זענען צו באַקומען אין פערלויף פון פרייטאַגדיגען טאָג אין ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע לוב. 25, מזרחי רינעק 11, ביי ה' משה יצחק נירענבערג לוב. 1, ביי ה' מענדיל בלאָס וואָהל 5. און ביי ה' ירחמיאל ביאַלסקי סקאַרישעווסקאַ 45

אָהן איינטריט'ס קאַרטע וועט מען קיינעם נישט אַריינלאָזען. ביים איינגאַנג וועלען קיין קאַרטען נישט פערטיילט ווערען.

פון ספּאָרט

ראַדאָמיאַנקאַ—בר־כוכבא 4:6 (2:3)

פאָריגען שבת האָבען די איבענדערמאַנטע צוויי מאַנשאַפטען געשפּילט אַ פריינדשאַפטס־מעטש, וועלכער האָט זיך געענדיגט מיט אַ נצחון פון 6:4 לטובת „ראַדאָמיאַנקע", אָבער ביי אַ בצדייטענדער איבערגעוויכט פון בר—כוכבא.

* * *

טשאַרני---מכבי 0:24 (0:9)

זונטאָג האָט די „מכבי" געשפּילט אַ פריינדשאַפטס־מעטש מיט דער „טשאַרני" און געליטען אַ רעקאָרד—מפּלה פ[illegible] 0 : 24.

רעפּערטואַר פון יודישען טעאַטער

שבת צו־נאַכט ווערט אויפגעפיהרט די אָפּערעטע „דער יודישער פּונק". זונטאָג געהט צום 5 טען מאָהל די מעלאָדישע און זעהר אויסגענומענע אין ראַדאָם אָפּערעטע „קאַווקאַזער ליבע".

קעלצער אבטיילונג.

א. סערוועטניק.

דער לעגיאָניסטען-צוזאַמענפאהר אין קעלץ און זיין בעדייטונג.

עס קלינגען נאָך אין אונזערע אויערען די טריאומף-קלאַנגען און מוזיק לכבוד דעם ערשטען פוילישען פעלד-מאַרשאַל, אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן יום-טוב, וואס איז פארגעקומען אין אונזער שטאָדט, וועלכע האָט זוכה געווען צו זיין דאָס אָרט פון פינפטען לעגיאָניסטען-צוזאַמענפאהר.

איבער גאַנץ פוילען הילכט נאָך אָפּ דער ווידערקול פון די היגע פייערונגען און אומעטום רופען אַרויס די געשעהענישען פרייד ביי די אַלע, וועלכע קוקען מיט בטחון אויף פוילען'ס מארגען און פיהלען מיט די גרויסע בעדייטונג פון דער ערשטער אוואַנגאַרדע פון דער קליינער צאָהל לעגיאָניסטען, וועלכע זענען דעם 6-טען אויגוסט 1914 איבערגעטראַטען די גרענעץ פון קאָנגרעס-פוילען. און גראָדע איז קעלץ געווען די ערשטע שטאָדט, וואו די קעמפפער פאר פוילענס פרייהייט און תחית המתים, האבען געהאט די מעגליכקייט זיך צו בעקענען מיט די היגע תושבים, זייערע שטימונגען און מיינונגען אויף דער אויסערגעוועהנליכער היסטאָרישער געשעהעניש.

ווי גרויס איז אָבער געווען די ענטוישונג, ווען מען האט זיי בעגעגענט מיט שפאָט און זלזולים און קוקענדיג אויף זיי, ווי אויף אונפעראַנטוואָרטליכע ריזיקאַנטען, וועלכע זענען פעראורטיילט אויף א זיכערען טויט.

דער מאַרשאַלעק פילסודסקי האָט אין זיין רעפעראַט גלענצענד כאראַקטעריזירט די פסיכיקע פון דער פוילישער געזעלשאַפט אין די ערשטע טעג פון אויגוסט 1914, אבער נישט קוקענדיג אויף די נישט זעהר גוטע פערספעקטיווען, וועלכע ער האט פאַר זיך געזעהען, האט ער דאָך אַרויסגעטרעטען מיט א קליינער מיליטערישער קראַפט, וועלכע האט אבער געגלויבט אין אַ מאָראַלישען נצחון.

פיהלענדיג א אונגעהויערען אימפעראַטיוו צו אַרויסטרעטען אַקטיוו, האָבען זיי אויף זיך געקוקט, ווי אויף די היסטאָרישע אויספיהרער פון פוילען'ס אויפלעבונג. די פוילישע בעפעלקערונג בכלל און די קעלצער בפרט, האָבען אַרויסגעוויזען זייער סקעפּטיציזם און געקוקט אויף זיי, ווי אויף שנאָקעס, וועלכע זענען ווייט נישט ראוי צו לעזען די פוילישע פראַגע. אַ היגער בעוואוסטער כלל-טוער האָט דעם מאַרשאַלעק פּילסודסקי עפענטליך ערקלערט, אַז ער איז נאָך צו יונג צו ענטשיידען מלוכה-ענינים אין אַזאַ ערנסטקלאַפּיגע פראַגע און די שטעלונג פון דעם פוילישען פאָלק צו די דאָמאָלסדיגע וועלט-געשעהענישען געהערט צו זיי צו די מיושב דינע און בעלי-שכל. ווייל לויט זייערע מיינונגען איז אפשר נאָך צו-פריה געווען צו דענקען וועגען אַ אונאָבהענגיקער פוילישער מלוכה, מיט א רעכטליכע און אייראָפּעאישע אָרדנונג. צום גליק האָבען געזיגט די יונגע „אונפראַקטישע" קעמפפער פאָר פוילענס פרייהייט און זיי זענען געווען די, וועלכע האָבען אַרויסגעפיהרט די פוילישע געזעלשאַפט פון דעם 150-יעהריגען לעטאַרגישען שלאָף און געצוואונגען צו אַ נייער ערא, וועלכער דער אָנהויב האָט זיך מיט אַזוינע שעהנע און ראָזע פאַרבען פאַר אונז אַלע פאָרגעשטעלט.

די שוואַרצע און בייזע גייסטער האָבען נישט געקענט פערגינען זיי אַזאַ גליק, אַז זיי זאָלען בלייבען היסטאָריש פעראייביגט פאר זייערע מעשים און האָבען מיט אַלע מיטלען געזוכט צו פערקלענערען זייערע פערדינסטען אין די אויגען פון דער אייגענער געזעלשאַפט און צו ערנידעריגען זיי אין די אויגען פון אייראָפּא. און אָט איז געקומען אַ פעריאָד פון פוילענס אויפלעבונג ביז די מאַי—געשעהענישען, וועלכע ברענגט נישט קיין פיל כבוד דעם פוילישען פאָלק פאַר לאָזען זיך פיהרען און בעהערשען „דורך רעאַקציאָנערע עלעמענטען, וועלכע האָבען נאָר געשטרעבט דערצו צו ברענגען אַ אַנטאַגאָניזם צווישען דער פוילישער געזעלשאַפט און נאַציאָנאַלע מינדערהייטען און אויף דעם צו שפעקולירען צוליב אייגענעם נוצען.

מען האָט אַרויסגעלאָזט אַ פּזמון וועגען אַ ריין פוילישער מעהרהייט, מען האָט געזוכט צו פערטיפען דעם זאָאָלאָגישען אנטיסעמיטיזם אין די הערצער פון יונגען דור, מען האָט איינגעפיהרט אַ מלוכה'שען אַנטיסעמיטיזם אויף אַלע געביטען פון האַנדעל און אינדוסטריע, מען האָט געשטרעבט אונזער יוגענד צו איזאָלירען פון אַלע מינים פרייע פראָפעסיעס מיט דעם בעקאַנטען „נומערוס קלאַאוזוס". בתוכם האָט מען נישט געשאָנעוועט די, וועלכע האָבען מעהר פאַר אַלע זיך מקריב געווען פאַר פוילענס וואָהלטאַג. ד. ה. די ערשטע קאַדרען פון פוילענס מיליטער, די לעגיאָניסטען. און אָט, אַז עס איז געקומען דער 12-טער מאַי, ווען מען האָט געזעהן, אַז אויסער אַנווענדען מיליטערישע קראַפט געגען די, וועלכע האָבען אַזוי בעשוועהרט דאָס לעבען אין פוילען, איז נישט געבליבען, האָט דער ערשטער פוילישער בירגער ווידער אַמאָל גענוצט אַקטיוו אַרויסטרעטען נישט געגען דעם פרעמדען שונא, נאָר געגען די, וועלכע האָבען נישט דערלאָזט, אַז פוילען זאָל ווערען אַ מאָדערנע אייראָפּעאישע מלוכה מיט אַ דעמאָקראַטישער אָרדנונג, אין וועלכער יעדער זאָל זיך פיהלען, ווי ביי זיך אין דער היים.

דעם רודער האָבען איבערגענומען נייע מענשען פיל מיט אינציאַטיוו און מיט א עכטען איידראָפּעאישען קוק אויף אַלע מלוכה ענינים. די פוילישע געזעלשאַפט איז קראַנק געווען און האט געמוזט איבערלעבען די געשעהענישען פון 12–14 מאַי ווי א קראַנקער כוו איבערקומען אַ קריזיס כדי צו געזונד ווערען.

מיר יודען האבען דעם פוילען בכחון אויף א בעסערער צוקונפט פאר אלע אָהן אויסנאַהם פוילישע בירגער און דערפאר האבען פיל פון אונז מיט אזא ענטוזיאַזם זיך בעטייליגט אין די פייערונגען פון דעם לעגיאָניסטען-צוזאַמענפאהר, בפרט נאך וואס די פארשטעהער האבען אָפען פעראורטיילט דעם אנטיסעמיטיזם און אונטערגעשטראָכען די איבערגעבענהייט פאר זייער זאַך פון דעם ברייטען יודישען עולם.

דער לעצטער צוזאַמענפאהר פון די לעגיאָניסטען האָט איבערגעלאָזט אַ גוטען איינדרוק אויף די אַלע, וועלכע לעכצען נאך אַ רוהיג און זארגלאָזען לעבען אין בעפרייטען פוילען און האָט אַ גרויסע בעדייטונג פון מלוכה און פּאָליטישען שטאַנדפונקט צוליב דער אָפענער און אויפריכטיגער שטעלונג צו די אַלע אַנגעווייטאָגטע פראַגען, וועלכע זענען אויך אונז יודען נוגע.

די פייערליכקייטען מיט'ן אנטייל פון מאַרשאַל פילסודסקי אויפ'ן לעגיאָניסטען-צוזאַמענפאָהר אין אונזער שטאָדט.

דער יעהרליכער לעגיאָניסטען-צוזאַמענפאהר און די פייערליכקייטען, וואס ווערען יעדעס יאָהר איינגעאָרדענט אין טאָג, ווען מאַרשאַל פילסודסקי האט אין יאָהר 1914 אָנגעהויבען דעם מאַרש מיט זיינע לעגיאָנען — זענען אין דעם יאָהר פאָרגעקומען אין אונזער שטאדט און האבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייער פראכט און פאַראד אַ דאנק דעם, וואס זיי זענען אונטער'ן צייכען פון די מאַי-געשעהענישען.

מיט עטליכע טעג פריהער האָט מען שוין בעמערקט אין די גאַסען די פייערהאַפטע פארבערייטונגען. אַזוי זענען געמאַכט געוואָרען עטליכע טריאומף-פוירען אין די גאסען, דורך וועלכע די געסט האָבען געדאַרפט אָנקומען. מען האט אויך געזעהן פיל פרעמדע אויטאָס מיט וועלכע עס זענען געקומען פאַרשטעהער פון וואַרשאַווער לעגיאָניסטען—פעראיין צו נעמען אָנ'אָנטייל אין די הכנות.

שבת אין דער פריה, אין טאג ווען דער מאַרשאַל פילסודסקי האט געזאָלט קומען, זענען די גאסען געוואָרען בעלאַגערט פון מענשען. אין דער גאס האט זיך געפיהלט אַ יום-טוב'דיגע שטימונג. עס האָבען מאַרשירט דעלעגאַציעס פון פערשידענע שטעדט אין פוילען מיט זייערע אָרקעסטרעס.

אויפ'ן באַהנהויף האָבען א גאנצען טאָג פאַרשטעהער פון אָרגאַניזיר-קאָמיטעט אָבגעוואַרט ביי יעדען צוג די געסט, וועלכע זענען צו די פייערליכקייטען געקומען. אַזוי איז שבת נאָכמיטאָג געקומען דער גענעראַל סקיערסקי פון פאָמערן, ווי אויך די מיליטערישע פאַרשטעהער פון לאַטוויע, פינלאַנד און עסטאָניען, וועמען דער פערזאַמעלטע עולם האט געמאַכט אַ אָוואַציע.

שבת 4 אזייגער נאָכמיטאָג איז אָנגעקומען אין אַנ'אויטאָ מאַרשאַל פילסודסקי מיט דער פרוי אין דער בעגלייטונג פון שעף פון גענעראל־שטאַב גען. פיסטאר. מיט גרויסע שוועריגקייטען איז געלונגען דער פאָליציי צו מאַכען א וועג פאַר'ן מאַרשאַל, דורך די גרויסע מאַסען מענשען, וואָס זענען אַ גאַנצען טאָג געווען פערזאַמעלט אויף דער גאַס.

נאָכ'ן אבשטאַטען א וויזיט ביים וואָיעוואָדע מאנטויפעל, איז דער מאַרשאַל צוזאַמען מיט די גענעראַלען פאררא און לוציגסקי אבגעפאָהרען נאָך דזשאַלעש־ץ, וואו עס קומען פאָר די מאַניעוורען, פון וואנען ער איז ערשט אין אָוועגד צוריקגעקומען נאָך קעלץ.

5 א זייגער נאכמיטאג איז אין נייעם קינאָ־טעאַטער פון ה' עלענצווייג געעפענט געוואָרען דורך דעם פאָרזיצענדען פון דער וואַרשאָווער צענטראַלע פון די לעגיאָניסטען, ה' פולקאָווניק סלאָוועק, דער צוזאַמענפאהר פון די לעגיאָנ־סטען.

בזמן עס האָט אָבגעגעבען דעם בעריכט פון דער טעטיגקייט ה' סלאוועק, איז אנגעקומען דעם מאַרשאַל פילסודסקיס פרוי, ווען די דעלעגאטען מיט די געסט האָבען בעגעגענט מיט „זאָל לעבען דעם מאַרשאַלס פרוי".

אין דער דיסקוסיע, וועלכע האָט זיך ענקוויקעלט נאָכ'ן בעריכט, האָבען אויך אנטייל גענומען די דעפוטאטען פאַליאַקעוויטש און קאשצ־אלקאָווסקי. שפעט אין אָוועגד איז געשלאָסען געוואָרען די ערשטע זיצונג פון צוזאַמענפאָהר.

דער צווייטער טאָג.

זונטאג דעם 8—טען, ווען עס האָבען געדאַפען פאָרקומען אַלע פייערליכקייטען און דער רעפעראט פון מאַרשאַל איז די שטימונג אין דער שטאָדט געווען א געהויבענע.

7 אין דער פריה איז שוין געווען פערזאַמעלט א גרויסער המון פאר דעם שטאָדט־גאָרטען, וואו עס האָבען געדאַרפען אָנקומען די אויטאָ׳ס נעמער פון צופיס־געיעג פון קראקא ביז קעלץ. דער ערשטער איז אָנגעקומען באַראָן פון וויעליטשקא, וועלכער האט דורכגעמאַכט דעם לעצטען עטאַפ פון יענדזשיעוו ביז קעלץ 38 ק מעט. אין 3 שעה מיט 45 מינוט.

דעם זיעגער איז געמאַכט געוואָרען אַ געוואַלדיגע אָוואַציע. ער איז אויף די הענד פון די פערזאַמעלטע אריינגעטראגען געוואָרען אין אַבריה לאָקאַל.

איינציגוויז זענען אָנגעקומען די איבריגע אָנטיילנעהמער פון געיעג, וועלכע זענען בעגעגענט געוואָרען מיט הילכיגע בראַוואָס.

דריי פערטעל אויף 9 איז אָנגעקומען אויפ'ן פלאַץ דער מאַרשאַל צוזאַמען מיט די אויסלענדישע פאַרשטעהער, אין דער בעגלייטונג פון וואָיעוואָדע מאנטויפעל און מיניסטאָרען: מלאָדזשיאַנאָווסקי, זאַלעסקי, מאַקאָווסקי און קוויאטקאָווסקי און די גענעראַלען: דרעשער, ווראָבלעווסקי, נאַרוויד־נוגעבאָוער און לוציגסקי.

פון דער גייעג־מעטע איז דער מאַרשאַל צוזאַמען מיט דער־פרוי אבגעפאָהרען אויפ'ן פלאַץ וואָלנאָשצי, וואו דער קאפלאַן פון 4־טען פולק האָט אָבגעריכט א גאָטעס־דינסט און געהאַלטען ביי דער געלעגענהייט אָ פייערליכע רעדע לכבוד פילסודסקי'ן.

נאכמיטאָג איז פארגעקומען די ערעפענונג פון דעם ספאָרט־פלאַץ פון 4־טען פולק אויפ'ן נאמען פון מאַרשאַל און א מעטש צווישען 2 מיליטערישע דרושינעס, וועלכער האט זיך געענדיגט 0:0. נאכ'ן מעטש זענען דורכ'ן מיניסטער מלאָדזשאַנאָווסקי צוטיילט געוואָרען די פריזען צווישען די מיטגלידער פון לעגיאָניסטען־פעראיין.

פון מעטש איז דער מאַרשאַל אָבגעפאָהרען אויף מיטאָג צו וואָיעוואָדא. וואו ער האָט פערבראַכט עטליכע שעה ביז צום רעפעראט.

דער רעפעראַט פון מאַרשאַל פילסודסקי.

דאָס וויכטיגסטע פון די לעגיאָנען־פייערונגען איז געווען דער רעפעראט פון מאַרשאל אין נייעם קינאָ „פענאָמען", וועלכען ה' עלענצווייג האט אָבגעגעבען בחנם אויף 2 טעג.

דער רעפעראַט האָט זיך געזאָלט אָנהויבען אָרום 7 אָוועגד און שוין 4 א זייגער איז די גאַנצע גאַס וואָס פיהרט צום זאַל, געווען געפאַקט און עס האָט געמוזט אַרויסגערופען ווערען אָ גרעסערע אָבטיילונג פאָליציי די אָרדנונג צו האַלטען.

2 שעה פאר'ן רעפעראָט איז שוין דער גאַר גרויסער זאַל געווען פיעל געפאַקט. אויף דער עסטראדע האָט מען געזעהען אַלע מיניסטאָרען מיט מאַרשאַלס פרוי, ווי אויך א גרעסערע צאָהל סיים־דעפוטאַטען און גענערעלער אויך די פרעסע־לאָזשע איז געווען איבערפילט. עס זענען אויך געקימען ספעציעל עטליכע קאָרעספאָנדענטען פון אויסלענדישע צייטונגען.

פונקט 7 א זייגער קומט אָן מיט אַנ'אויטאָ דער מאַרשאַל. דאָס פובליקום שטעלט זיך אויף און מאכט פערשידענע אויסרופען לכבוד דעם מאַרשאַל. די אָוואַציע דויערט 10 מינוט און דער מאַרשאל הויבט אָן.

די רעדע פון מאַרשאַל, וואָס האָט געדויערט איבער א שעה, איז געווען אין איהר גרעסטער טייל געווידמעט די געשעהעענישען פון 14־טען יאָהר, ווען מ א ר ש א ל מיט א קליינע גרופע לעגיאָניסטען האָבען אָנגעהויבען דעם מאַרש פון ק־אקא. די שוועריגקייטען, וועלכע זענען דעמאָלס געשטאנען אויפ'ן וועג — זאָגט דער מאַרשאַל — זענען געווען הן אויסערליכע און הן איגערליכע. די פוילישע געזעלשאַפט האָט אין משך פון זיין געפונען זיך אונטער אָ פרעמדען יאָך האָט פערלוירען זיין דרייסטקייט פון דענקען פון פיל מעשים, מיט וואָס עס האָט זיך אויסגעצייכענט די קליינע גרופע פון פאַנטאַזיאָרען. ווארום אַלס פאַנטאַזיע וואָלט נאָר אימשטאַנד געווען פאָרצושטעלען זיך דעם מאַרשאַל, וואָס האָט אָנגעהויבען זיין מארש מיט א קליין הייפעל מענשען, זאָל מיט 4 יאָהר שפעטער אויפנעהמען אַלס העכסטער פאַר שטעהער פון דער פוילישער מלוכה אויסלענדישע מלוכה־לייט.

דער מאַרשאַל געהט דאן איבער צו א פאראלעל פון דער צייט פון 14—טען יאָהר מיט עהנליכע בין—השמשות צייטען אין דער פוילישער געשיכטע. און וויזט אָן, אז די צייט ווען ער האָט אנגעהויבען זיין קאַמף פאַר אַנ'אונאָבהענגיג פוילען, איז געווען פיל אונגינסטיגער, ווי אין דער צייט פון קאָשציושקא און דאָך האָבען די דרייסטע לעגיאָניסטען א פיעל שענערען רעזולטאַט עררייכט. דאָס אַלעס איז געשעהען נור אַ דאַנק דער דרייסטקייט צו מעשים פון די לעגיאָניסטען אין דער צייט, ווען די גאנצע געזעלשאַפט האָט מיט אַ שמייכעל פון חיזק אויף דעם געקוקט.

דער פערזאַמעלטער עולם האָט געמאכט דעם מאַרשאַל פילסודסקי אונאויפהערליכע אָוואַציעס.

נאָכ'ן רעפעראָט איז פאַרגעקומען א באַנקעט.

ווי אזוי ראדאשיצער יודען האָבען מקבל־פנים געווען דעם מאַרשאַל פילסודסקי.

זונטאג דעם 8־טען ה. ח. בשעת מאַרשאַל פילסודסקי האט בעזוכט דעם מיליטער גאַרניזאן אין ראדאשיץ (קעלצער קרייז) זענען איהם א קעגען געגאנגען א דעלעגאַציע פון דער דארטיגע יודישער קהלה מיט א ספר תורה, מיט ברויט און זאלץ און מיט א זילבערנע טאַץ מיט'ן אויפשריפט „זאָל לעבען מאַרשאַל פילסודסקי".

בשעת מאַרשאַל פילסודסקי איז אַדורך געפאָהרען פאר דער דעלעגאַציע האט ער זיי נישט בעמערקט. דאַן האט דער דאָרטיגער קהלה־פרעזעס אויפגעהויבען דאס ספר־תורה אין דער הויך. דאס האט בעוואויגען מאַרשאַל פילסודסקי ער זאל הייסען אָבשטעלען דעם אויטאָ און אראָב געגאנגען צו דער דעלעגאַציע, געקושט דאס ספר תורה און האָט אויך געהייסען אַז זיינע בעגלייטער זאָל קישען דאס ספר, וועלכע האבען טאקי אזוי געטוהן. און מאַרשאַל פילסודסקי האָט זעהר העפליך אויפגענומען די דעלעגאַציע.

פון „השומר הצעיר"

פאַריגען דאָנערשטאָג ביינאכט, איז לכבוד דאָס אָבפאָהרען פון טיכטיגסטען שומר קיין ארץ—ישראל, ה' פאָטאָזשניק, איינגעאָרדענט געוואָרען אין לאָקאַל פון „השומר" אַ גראַנדיעזער באנקעט.

אויפ'ן באַנקעט זענען פערבעטען געוואָרען פאַרשטעהער פון פערשידענע אינסטיטוציעס.

דער באנקעט האָט געדויערט ביז אין דער פריה.

7,30 פריה האָבען בעגלייט דעם ה' טאָטאזשניק אַלע חברות און חברים פון השומר, פריינד און בעקאַנטע. אונטער הילכיגע קלאַנגען פון „סע בשלום" און „חזק ואמץ" האָט דער צוג געריהרט פון אָרט.

א באהן־קאַטאַסטראפע אויף די הערבער ליניע.

מאָנטאג דעם 9 ה. ה. 8 א זייגער פריה איז נעבען די סטאציע מאלאגאשטש פארגעקומען א באהן־קאָטאסטראפע, וועלכע האט געגעבען פאָלגענדען טרויריגען רעזולטאט: 3 לייכט פערוואונדעטע און 2 שווער פערוואונדעטע, פון וועלכע איינעם פון זיי האט מען אין קעלצער שפיטאל געמוזט אראב נעמען א פיס.

אויפ'ן אָרט פון פאַרפאַל איז אראבגעקומען א ספעציעלע אויספארשונג'ס־קאָמיסיע פון די ראדאמער דירעקציע.

פ־טים פעהלען.

וועלכער קעלצער יובילער האָט געגעבען דעם גאָלדענעם טשוואָק פאַר'ן לעגיאָניסטען-פאָהן?

אין צוזאַמענהאַנג מיט די ידיעות, וואָס האָבען זיך בעוויזען אין דער וואַרשאָווער יודישער פרעסע, אַז אַ געוויסער קעלצער יובילער, ה' קאַנעד האָט געגעבען דעם גאָלדענעם טשוואָק פאַר'ן לעגיאָניסטען-פאָהן, מאַכען מיר בעקאַנט, אַז נישט ה' קאַנער האָט דעם טשוואָק געגעבען, נאָר דער יובילאָר, ה' שמואל בלומענפעלד, לאַנגע גאַס № 20. ווענען מאַכען אַזאַ גאָלדענעם טשוואָק צום פאָהן, האָט זיך געוואַנדען צום ה' בלומענפעלד, די פרוי פון קאַפּיטאַן אָפּאַראָוויסקי, נאָר ה' בלומענפעלד האָט דעם טשוואָק געמאַכט פון זיין אייגען גאָלד, אָהן שום בעצאָהלונג.

דער קעלצער מאַגיסטראַט האָט זיך נישט בעטייליגט אין די לעגיאָנען-פייערונגען.

צוליב די הכנות פונ'ם בירגערליכען קאָמיטעט צו די לעגיאָנען-פייערונגען, וועלכע זענען געווען פערבונדען מיט קאָלאָסאַלע אויסגאַבען, האָט זיך דער קאָמיטעט געוואַנדען צום מאַגיסטראַט, ער זאָל סובסידירען אַ סומע פון 3000 זל. פאַר דעם צוועק.

די פראַגע איז בעטראַכט געוואָרען אויף דער לעצטער זיצונג פון שטאָדט-ראַט און דער פאָרשלאַג איז מיט אַ מעהרהייט שטימען פון די ענדעקעס אָדורכגעפאַלען, געגען די שטימען פון די יודען און סאָציאַליסטען.

אויסער דעם, איז אפילו די מאַגיסטראַט-געביידע נישט געווען דעקאָרירט בשעת די אַלע פייערונגען. דער פאַקט האָט ארויסגערופען אַ גרויסע אויפרעגונג אין די קרייזען פון מאַרשאַל פילסודסקי.

די זיצונג פון קהלה-ראַט.

דאָנערשטאָג דעם 5/8 ה. ח. איז פאָרגעקומען די פאָרטזעצונג פון די זיצונג פון קה"ה-ראט.

וויצע-פאָרזיצענדער פון ראַט, ה' ראָזענבערג, האָט געעפענט די זיצונג און איבערגעלייענט דעם טאָג-אָרדנונג. ווענען וואַהלען, פון די קאָמיסיע צו צוטיילען די סובסידיעס.

פרנס מאַנעטאַ (האַנדווערקער) און אַנדערע האָבען אריינגעטראַגען אַ פאָרשלאַג, אַז די פראַגע ווענען צו טיילען די בעשטימטע 15.000 זלאָטעס אויף סובסידיעס זאָל — אַנשטאָט צו וועהלען אַ ספעציעלע קאָמיסיע, איבערגעגעבען ווערען דער פינאַנס-ביודושעט-קאָמיסיע, וועלכע זאָל צוטיילען די סובסידיעס אָהן דער אַקצעפּטירונג פון ראַט.

געגען דעם פאָרשלאַג זענען ארויסגעטרעטען איינינע פרנסים פון דער „אגודה“.

גאָך אַ לענגערע דיסקוסיע איז דער פאָרשלאַג פון פרנס מאָנעטאַ מיט אַ מעהרהייט שטימען אַנגענומען געוואָרען.

נאכהער איז אריינגעפלאַסען געוואָרען אַ פאָרשלאַג פון די אגודה'שע פרנסים, אַז מ'זאָל אַנגאַזשירען אַ ספעציעלען בעאַמטען צו בלאַמבירען די עופות.

געגען דעם פאָרשלאַג איז ארויסגעטרעטען דער וויצע-פרעזעס פון דער פערוואַלטונג, ה' קלוסקא, מאָטיווירענדיג דערמיט, אַז פון צווישען די אַלטע נאמנים איז דאַ איין נאמען, וועלכער האָט נאָך צייט צו בלאַמבירען די עופות. דער נאמן בלאַמבירט שוין העכער 2 וואָכען אַזוי, אַז ס'איז איבעריג צו אַנגאַזשירען אַ נייעם בעאַמטען.

נאָך אַלענגערע דיסקוסיע איז בעשלאָסען געוואָרען די פראַגע איבערצוגעבען דער פערוואַלטונג, וועלכע זאָל דעם ענין ערלעדיגען ביזן 1/9 ה. י.

ס'איז אריינגעפלאַסען אַ פאָרשלאַג פון פרנס י. פיגקלער, און אַנדערע אַז די קהלה זאָל בעשטימען אַ אָבצאָהל פון די קברים מאַקסימום 500 זלאָטעס און מינימום 10 זל.

געגען דעם פאָרשלאַג זענען ארויסגעטרעטען די פרנסים, וואָס זענען געגען דעם, אַז די קהלה זאָל איבערנעמען דאָס בית עולם.

גאָך דער דיסקוסיע איז בעשלאָסען געוואָרען דעם ענין איבערצוגעבען דער פערוואַלטונג.

פרנס קופּפערמינץ האָט אריינגעטראַגען אַ דרינגענדען פאָרשלאַג, אַז די קהלה-פערוואַלטונג זאָל זיך באַרגען אַ סומע פון עטליכע טויזענד זלאָטעס בכדי אויסצוהאַלטען דאָס יודישע שפּיטאַל, ווייל אין געגענפאַלס וועט דאָס שפּיטאַל פערמאַכט ווערען.

עטליכע פרנסים האָבען זיך ארויסגעזאָגט, אַז די קהלה-פערוואַלטונג זאָל ארויסגעבען וועקסלען אויף אַ סומע פון עטליכע טויזענד זלאָטעס.

• געגען דעם פאָרשלאַג איז אַרויסגעטרעטען מיט אַ זאַכליכע רעדע, דער וויצע פרעזעס ה' קלוסקא. דאָס שפּיטאַל, זאָגט — ה' קלוסקא, קאָן און דאַרף נישט בעסער פּראַקטירט ווערען פון אַלע בעאַמטע, וועלכע האָבען נאָך נישט בעקומען זייער טשערוויעץ-פענסיע. די בעאַמטע הונגערען, ער קאָן שוין מעהר נישט צו-זעהען דעם בעאַמטען-צער, און די פערוואַלטונג, וועלכע האָט הערשט קוים איבערגעלעבט דעם קריזיס אַבצאָהלענדיג די וועקסלען אויף אַ סומע פון 18 טויזענד זלאָטעס, וואָלט ביים ארויסגעבען נייע וועקסלען אפילו אויף 100 זלאָטעס בעגאַנגען אַ פערברעכען און וואָלט אויפסניי אַרויסגערופען אַ קריזיס.

נאָך דער דיסקוסיע איז בעשלאָסען געוואָרען צו בעטען דעם וויצע-פרעזעס, ה' קלוסקאַ, אַז ער זאָל אויסנאַמסווייזע פאַר'ן שפּיטאַל אונטערשרייבען וועקסלען אויף אַ סומע פון 2000 זלאָטעס.

ה' קלוסקאַ האָט ערקלערט, אַז ער נעמט נישט צום קענטעניש דעם בעשלוס.

דערמיט איז די זיצונג 12 אַ זייגער ביי-נאַכט געשלאָסען געוואָרען.

פּערזענליכעס.

דער אין קעלץ גוט בעקאַנטער העבּרעאישער פעדאַגאָג, ה' י. ל. מיצענמאַכער, לערער אין מערכען-גימנאַזיום פון פרוי רייזמאַן נעמט אָן אויפסניי פּריוואַטע לעקציעס צו ערלערנען גרינדליך די העברעאישע שפּראַך אין יודישע געשיכטע.

קאָמוניקאַט

פון פּראָפעסיאָנעלען פעראיין פון אַנגעשטעלטע בעשעפטיגט אין האַנדעל און ביורא אין פוילען אָפּטיילונג אין קעלץ.

די פערוואַלטונג מעלדעט, דאָס דער לאָקאַל פון פעראיין געפינט זיך אין מאַרק № 6. אַלע האַנדעל'ס און ביורא אַנגעשטעלטע, וועלכ זענ נאָך נישט קיין מיטגלידער, ווערען אויפגעפאָדערט אין זייער אייגענעם אינטערעס איינצושרייבען זיך אלס מיטגלידער.

— די פערוואַלטונג מעלדעט דאָס אלס רעזולטאַט פון איהרע בעמיהונגען, האָט זי בעקומען פון אמעריקאַנער פערטיילונג'סקאָמיטעט ד. ד. ק. אַ געוויסען סכום דאָלאַרען אויף אַ באַלדיגע הילף פאַר די ארבייטסלאָזע מיטגלידער.

די פערוואַלטונג פאָדערט אויף דעריבער אַלע ארבייטסלאָזע, זיי זאָלען זיך ביז דעם 16 ד. ח. פערעגיסטרירען אין ביורא פון פאַרמען. די רעגיסטראַציע קומט פאָר אין ביורא פון פעראיין טעגליך פון 7 – 9 אָוונד.

בעמערקונג: די נישט פערעגיסטרירטע ארבייטסלאָזע ביז דעם 16 ד. ח. פערלירען דאָס רעכט צו נעמען פון פון דער שטיצע.

אַכטונג „קרן-קימת" קאָמיטעטען פון קעלצער וואָיעוואָדזטוואָ

אין הסכם מיט דער ערלויבעניש פון מיניסטעריום פון 2|6 26. נומער B. P. 4439/26 אויף איינצואָרדנען אַ בלימעל פערקויף אין דער גאַנצער קעלצער וואָיעוואָדזטוואָ לטובת דעם „קרן-קימת" האָבען די בעפאָלמעכטיגטע פונם „קרן-קימת"-דירעקטאָריום אין פוילען די ה"ה: מורשה א. ש. בורשטין און ח. זיעלאָני — דעם 10 ה. ח. אריינגעגעבען צום קעלצער וואָיעוואָדאַ אַ בקשה וועגען ארויסגעבען אַ פעראָרדנונג צו אַלע סטאַראָסטוועס פון דער קעלצער וואָיעוואָדסטוואָ, אַרויסצוגעבען ערלויבענישען אַלע אָרט'סקאָמיטעטען פון „קרן-קימת" איינצואָרדנען אַ בלימעל פערקויף אין די טעג פון 15/8 ביז'ן 2/10 ה. י. די בקשה איז געוואָרען בעשטעטיגט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אויבענדערמאָנטען דאַרפט זיך יעדער „קרן-קימת"-קאָמיטעט פון דער קעלצער וואָיעוואָדזטוואָ ווענדען מיט אַ בקשה צו זיין סטאַראָסטוואָ וועגען אַנ'ערלויבעניש אויף אַ בלימעל-פערקויף לטובת דעם „קרן-קימת" אין איינעם פון די אויבענדערמאָנטע טעג און דער סטאַראָסטוואָ וועט אזא ערלויבעניש בעשטימט ארויסגעבען.

די אויבענדערמאָנטע פעראָרדנונג פון ה' וואָיעוואָדאַ ווערט די טעג ארויסגעשיקט צו אַלע סטאַראָסטוועס.

די מורשים פון די „קרן-קימת"-קאָמיטעטען ווערען געבעטען גענוי זיך צו צופאַסען צו די פאָרשריפטען וועגען גאַסען-זאַמלונגען, בכדי ס'זאָל נישט ארויסקומען קיין שום שטערונגען. אין דעם טאָג פון בלימען פערקויף דאַרפען די מורשים מיט עטליכע טאָג פריער מיטטיילען דעם „קרן-קימת"-דירעקטאָריום אין וואַרשאַ גאַלעווקי 2a.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC.
Odbito we własnej drukarni Radom Szwarlikowska № 20.